Elektronicznie podpisany przez:
Dariusz Kulma; Miasto Mińsk Mazowiecki
dnia 19 lipca 2022 r.

UCHWAŁA NR XLVI.433.2022
RADY MIASTA MIŃSK MAZOWIECKI

z dnia 19 lipca 2022 r.

w sprawie przyjęcia Programu Wspierania Rodziny Miasta Mińsk Mazowiecki na lata 2022 - 2024

Na podstawie art. 176 pkt 1 w związku z art. 179 ust. 2 ustawy z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej (Dz.U z 2022 r., poz. 447) w związku z art. 18 ust. 2 pkt 15 ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (Dz. U. z 2022 r., poz. 559, poz. 583, poz.1005 i poz. 1079) - uchwala się, co następuje:

§ 1. Przyjmuje się do realizacji Program Wspierania Rodziny Miasta Mińsk Mazowiecki na lata 2022-2024 – w brzmieniu stanowiącym załącznik do niniejszej uchwały.

§ 2. Wykonanie uchwały powierza się Burmistrzowi Miasta Mińsk Mazowiecki.

§ 3. Uchwała wchodzi w życie z dniem podjęcia.

Przewodniczący Rady
Miasta

mgr Dariusz Kulma

Załącznik do uchwały Nr XLVI.433.2022
Rady Miasta Mińsk Mazowiecki
z dnia 19 lipca 2022 r.

MIEJSKI OŚRODEK POMOCY SPOŁECZNEJ W MIŃSKU MAZOWIECKIM

PROGRAM WSPIERANIA RODZINY MIASTA MIŃSK MAZOWIECKI NA LATA 2022-2024

Mińsk Mazowiecki 2022

SPIS TREŚCI

Wprowadzenie……..…… 3

Rozdział I
1.1. Podstawy prawne programu…… 5
1.2. Zadania własne gminy w zakresie wspierania rodziny i pieczy zastępczej - ustawa o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej…….. 5

Rozdział II
2.1. Charakterystyka miasta Mińsk Mazowiecki jako miejsca realizacji programu….. 6
2.2. Sytuacja dziecka i rodziny w mieście Mińsk Mazowiecki……. 8
2.3. Dziecko i młodzież w środowisku rodzinnymi szkolnym…….. 9
2.4. Dziecko i rodzina w środowisku lokalnym……. 14
2.5. Wsparcie rodziny w systemie pomocy społecznej – charakterystyka wybranych obszarów……..…… 26
2.6. Analiza SWOT……... 31

Rozdział III
3.1. Adresaci programu…… 32
3.2. Cele i zadania……..... 33
3.3. Finansowanie programu……..... 34
3.4. Wdrażanie, monitorowanie i ewaluacja programu……... 35
3.5. Podsumowanie…….. 35
3.6. Harmonogram działań…….. 36
3.7. Spis tabel i wykresów……..... 40

WPROWADZENIE

Ustawa z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej nałożyła na gminę obowiązek realizacji zadań z zakresu wspierania rodziny i systemu pieczy zastępczej. Program Wspierania Rodziny Miasta Mińsk Mazowiecki opracowany na lata 2022 - 2024 jest kontynuacją realizowanych w cyklach 3-letnich miejskich programów wspierania rodziny, przygotowywanych w oparciu o art. 176 pkt 1 ustawy z dnia z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej (Dz.U. 2020 poz. 821). Istotnym uzasadnieniem dla tworzenia Programu jest także zintegrowanie działań podejmowanych przez jednostkę samorządu terytorialnego przy współpracy innych podmiotów, dla których jednym z głównych zadań jest wzmocnienie zasobów rodziny w prawidłowym funkcjonowaniu przy wykorzystaniu sieci wsparcia społecznego i zasobów instytucjonalnych. Tworzenie lokalnego sytemu opieki nad dzieckiem i rodziną jest zatem bardzo ważnym zadaniem dla samorządów, ponieważ działania na rzecz rodziny to działania na rzecz całej wspólnoty, a wspieranie rodziny przyczynia się do rozwoju i wzmacniania więzi całej społeczności.

Posiadanie rodziny jest jedną z głównych wartości, które pomimo wielu zmian zachodzących w społeczeństwie, pozostają uniwersalne – wciąż ważne i pożądane. Rodzina stanowi pierwszą grupę odniesienia, w ramach której budowane jest poczucie tożsamości dziecka. To rodzina dostarcza pierwszych doświadczeń - w relacji z najbliższymi, z innymi ludźmi, z otoczeniem. Prawidłowo funkcjonująca rodzina zapewnia dzieciom przestrzeń do prawidłowego rozwoju, natomiast zaburzone więzi rodzinne wpływają destrukcyjnie na funkcjonowanie rodziny i stanowią podstawowe źródło deficytów. Współczesne rodziny zmagają się z wieloma problemami, które mogą prowadzić do dezorganizacji życia rodzinnego. Postęp cywilizacyjny i technologiczny poprawił jakość życia w wielu obszarach, niestety – pojawiły się nowe zagrożenia i problemy, które negatywnie oddziałują na życie rodzinne. Problemy występujące w takiej rodzinie są często złożone i wymagają interdyscyplinarnych rozwiązań. Sytuację rodzin problemowych determinuje niski kapitał społeczny, wielopokoleniowe, dziedziczone nieprawidłowe wzorce wychowawcze, przemoc, uzależnienia i inne problemy ujmowane w ogólną kategorię patologii społecznych. Czynnikiem niesprzyjającym prawidłowemu funkcjonowaniu rodziny jest również kondycja materialna i finansowa poszczególnych gospodarstw domowych, jak i całego społeczeństwa. Nie można nie wspomnieć o sytuacji pandemii COVID-19, z którą Polska i cały świat zmaga się od kilku lat, która przynosi ujemne skutki społeczne, a konieczność zachowania izolacji społecznej utrudnia dotarcie do rodzin wymagających wsparcia, w szczególności z problemem przemocy lub uzależnienia. Należy zapewnić równowagę pomiędzy wymogami reżimu sanitarnego, a działaniami chroniącymi zdrowie psychiczne rodzin. Skutki zakażenia COVID-19 nie są jedynym zagrożeniem epidemii. Największym zagrożeniem są konsekwencje psychiczne i rozwojowe dzieci, wtedy niezbędne jest wsparcie z zewnątrz przez instytucje i służby zobligowane do udzielania pomocy rodzinie. Obecnie jednostki samorządu terytorialnego, odpowiedzialne za tworzenie warunków funkcjonowania rodzin, w szczególności rodzin w potrzebie, oraz opiekę nad dziećmi jej pozbawionymi, działają w bardzo niestabilnym czasie. Dlatego zadaniem strategicznym tego Programu będzie tworzenie i przywrócenie stabilnych warunków dla bezpiecznego funkcjonowania rodzin oraz rozwoju dzieci w wyniku wykorzystania innowacyjnego potencjału miasta. Zadanie to jest jednym z głównych

celów Wojewódzkiego Programu Wspierania Rodziny i Systemu Pieczy Zastępczej Województwa Mazowieckiego na lata 2021–2025.

Podstawowym założeniem Miejskiego Programu Wspierania Rodziny na lata 2022 - 2024 jest także doskonalenie systemu wsparcia dzieci oraz rodzin przeżywających trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo – wychowawczych. Wszelkie działania służb i instytucji pracujących na rzecz dobra dziecka i rodziny powinny być zintegrowane i uwzględniać prawo do zachowania tożsamości dziecka i jego prawa do utrzymania kontaktów z rodzicami. Realizowane w ramach Programu zadania koncentrować będą się nie tylko na dziecku, ale również na całej rodzinie, jako podstawowej komórce społecznej, przede wszystkim w sytuacjach, gdy dziecko zostanie umieszczone poza rodziną biologiczną, w celu odzyskania przez nią funkcji opiekuńczej. W nowej sytuacji, czyli w okresie rozwoju epidemii Covid-19, a następnie w latach po ustaniu pandemii, jednostki pomocy społecznej będą często pełnić funkcję ratowniczą dla rodzin, a przedstawiciele samorządu będą musieli wykorzystywać i opracowywać mechanizmy koordynacji wieloaspektowego wsparcia rodzin i dzieci, a w szczególności ochrony grupy najsłabszej, tj. dzieci pozbawionych opieki swoich rodziców. Program będzie miał zatem charakter zróżnicowany, zarówno profilaktyczny jak i interwencyjny, w zależności od celów i poszczególnych zadań prowadzących do ich realizacji.

Niniejszy program został opracowany w Miejskim Ośrodku Pomocy Społecznej i składa się z trzech rozdziałów.

W pierwszym zostały przedstawione podstawy prawne tworzenia programu oraz zadania własne gminy w zakresie wspierania rodziny i pieczy zastępczej w oparciu o ustawę o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej.

Drugi rozdział obejmuje informacje ogólne na temat miasta oraz opis sytuacji dziecka i rodziny w mieście, która została przygotowana w oparciu o dane pozyskane od podmiotów działających w mieście, bądź obejmujących zasięgiem działania jego mieszkańców, analizę ankiet skierowanych do przedstawicieli funkcjonujących w mieście placówek oświatowych oraz mieszkańców miasta, w tym reprezentantów samorządu lokalnego, a także wskazanie mocnych i słabych stron oraz szans i zagrożeń lokalnego systemu wspierania rodziny (analiza SWOT) oraz identyfikację instytucji i organizacji pozarządowych działających na rzecz dziecka i rodziny w mieście.

Trzeci rozdział programu wyznacza cele i niezbędne do podjęcia zadania, wskazując m.in. realizatorów poszczególnych zapisów oraz czas ich wdrożenia, zawiera informacje na temat sposobu finansowania dokumentu oraz prowadzenia jego monitoringu i ewaluacji.

Program Wspierania Rodziny Miasta Mińsk Mazowiecki na lata 2022-2024 skierowany jest do rodzin mieszkających na terenie miasta, w szczególności przeżywających trudności w realizowaniu funkcji opiekuńczo – wychowawczej, rodzin o trudnej sytuacji materialno-bytowej, rodzin zagrożonych ubóstwem, dotkniętych przemocą, jak również rodzin, którym została ograniczona lub odebrana władza rodzicielska poprzez umieszczenie dzieci w pieczy zastępczej.

Uzupełniający charakter będą miały działania powszechnie skierowane do rodzin lub ich członków, ze szczególnym uwzględnieniem dzieci i młodzieży. Mowa tu o ogólnodostępnych działaniach promujących wartości rodzinne i wspólne spędzanie wolnego czasu oraz o ofercie poradnictwa specjalistycznego.

ROZDZIAŁ I

1.1. PODSTAWY PRAWNE TWORZENIA PROGRAMU

Przyjęte w ramach Programu zadania są spójne zarówno z ustawą o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej z dnia 9 czerwca 2011 roku (Dz.U. 2020 poz. 821), ustawą o pomocy społecznej z dnia 12 marca 2004 roku (Dz. U.2021 r. poz.2268 ze zm.), ustawą o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie z dnia 29 lipca 2005 roku (Dz.U. z 2021 r., poz. 1249), ustawą z dnia 4 listopada 2016 r. o wsparciu kobiet w ciąży i rodzin „Za życiem" (Dz. U. z 2020 r. poz. 1329) oraz dokumentem strategicznym województwa: Wojewódzkim Programem Wspierania Rodziny i Systemu Pieczy Zastępczej w województwie mazowieckim na lata 2021 - 2025.

1.2. ZADANIA WŁASNE GMINY W ZAKRESIE WSPIERANIA RODZINY I PIECZY ZASTĘPCZEJ - USTAWA O WSPIERANIU RODZINY I SYSTEMIE PIECZY ZASTĘPCZEJ

Zgodnie z ustawą o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej do zadań własnych gminy należy:
1) opracowanie i realizacja 3 - letnich gminnych programów wspierania rodziny;
2) tworzenie możliwości podnoszenia kwalifikacji przez asystentów rodziny;
3) tworzenie oraz rozwój systemu opieki nad dzieckiem, w tym placówek wsparcia dziennego oraz praca z rodziną przeżywającą trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo- wychowawczych przez:
a) zapewnienie rodzinie przeżywającej trudności wsparcia i pomocy asystenta rodziny oraz dostępu do specjalistycznego poradnictwa,
b) organizowanie szkoleń i tworzenie warunków do działania rodzin wspierających,
c) prowadzenie placówek wsparcia dziennego oraz zapewnienie w nich miejsc dla dzieci;
4) finansowanie:
a) podnoszenia kwalifikacji przez asystentów rodziny,
b) ponoszenie kosztów związanych z udzielaniem pomocy przez rodziny wspierające;
5) współfinansowanie pobytu dziecka w rodzinie zastępczej, rodzinnym domu dziecka, placówce opiekuńczo-wychowawczej, regionalnej placówce opiekuńczo-terapeutycznej lub interwencyjnym ośrodku preadopcyjnym;
6) sporządzanie sprawozdań rzeczowo-finansowych z zakresu wspierania rodziny oraz przekazywanie ich właściwemu wojewodzie;
7) prowadzenie monitoringu sytuacji dziecka z rodziny zagrożonej kryzysem lub przeżywającej trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo-wychowawczej, zamieszkałego na terenie gminy.

Mając na względzie powyższe uregulowania, założenia do ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej oraz zasadę dobra dziecka i dobra rodziny opracowano Miejski Program Wspierania Rodziny Miasta Mińsk Mazowiecki na lata 2022-2024.

2.1. CHARAKTERYSTYKA MIASTA MIŃSK MAZOWIECKI JAKO MIEJSCA REALIZACJI PROGRAMU

Miasto Mińsk Mazowiecki położone jest w odległości 39 km od centrum Warszawy**,** stanowi lokalne centrum administracyjne, a także gospodarcze i kulturalne dla 13 gmin. Jest stolicą powiatu mińskiego. W ciągu ostatnich kilku lat stało się atrakcyjnym miejscem do życia, rozwoju zawodowego i kulturalnego dla prawie 40 tys. mieszkańców, a także ważnym i interesującym ośrodkiem dla turystów, inwestorów i przedsiębiorców, nie tracąc przy tym uroku małej miejscowości.

Z analizy danych statystycznych wynika, że w 2019 roku liczba mieszkańców miasta wyniosła 40 148, w tym 21 329 kobiet i 8 529 dzieci, zaś w 2020 roku 39 771, w tym liczba 21 159 kobiet i 8 458 dzieci. Mińsk Mazowiecki ma dodatni przyrost naturalny wynoszący 7. Odpowiada to przyrostowi naturalnemu 0,17 na 1000 mieszkańców Mińska Mazowieckiego. W 2020 roku urodziło się 482 dzieci, w tym 45,6% dziewczynek i 54,4% chłopców. Współczynnik dynamiki demograficznej, czyli stosunek liczby urodzeń żywych do liczby zgonów wynosi 0,92 i jest większy od średniej dla województwa oraz znacznie większy od współczynnika dynamiki demograficznej dla całego kraju.

W mieście zlokalizowane jest powiatowe szkolnictwo średnie, funkcjonuje rozbudowana sieć szkół podstawowych i przedszkoli, zarówno o charakterze publicznym, jak też niepublicznym. Znajduje się również filia szkoły wyższej. Poniższa tabela przedstawia placówki oświatowo- wychowawcze i opiekuńcze zlokalizowane w mieście.

Tabela nr 1. Placówki oświatowo-wychowawcze i opiekuńcze miasta

Typ placówki	**Lata szkolne**	
	2019/2020	2020/2021
	liczba	
żłobki	**10**	**13**
placówki wychowania przedszkolnego z oddziałami przedszkolnymi	**26**	**25**
oddziały przedszkolne w szkołach	**16**	**17**
szkoły podstawowe	**7**	**7**

Źródło: Badania własne statystyka i zasoby miasta

W mieście funkcjonują także liczne kluby i stowarzyszenia sportowe, Miejski Ośrodek Sportu i Rekreacji. W skład obiektów MOSiR wykorzystywanych do prowadzenia działalności statutowej wchodzi infrastruktura sportowa: Stadion Miejski, Ośrodek Rekreacyjno-Sportowy „AQUAPARK z zapleczem i sztucznym lodowiskiem", korty tenisowe, boisko sportowe. W mieście znajdują się też obiekty sportowe przy szkołach, plenerowe siłownie i ścieżki rowerowe. Ponadto Miejski Ośrodek Sportu i Rekreacji organizuje liczne imprezy na rzecz dzieci i młodzieży, które mają charakter sportowy, jak i rekreacyjny.

W skład jednostek organizacyjnych miasta wchodzą ponadto: Miejski Dom Kultury i Miejska Biblioteka Publiczna. Instytucje te dają mieszkańcom możliwość samorealizacji, rozwoju zainteresowań oraz udziału w różnorodnych imprezach kulturalnych, integracyjnych i sportowych.

Opiekę zdrowotną mieszkańcom Mińska Mazowieckiego zapewniają zakłady opieki zdrowotnej, ogółem w mieście było ich w 2020 roku 315.

Miasto posiada również rozbudowany i dobrze działający system pomocy społecznej oraz wsparcia rodziny, którą rodzinie i dziecku w mieście świadczą Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej, Mińskie Centrum Profilaktyki, Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie oraz Poradnia Psychologiczno – Pedagogiczna.

2.2. SYTUACJA DZIECKA I RODZINY W MIEŚCIE

Punktem wyjścia do określenia zadań Programu Wspierania Rodziny jest analiza sytuacji dziecka i rodziny w środowisku lokalnym, analiza danych o osobach i rodzinach objętych wsparciem Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w Mińsku Mazowieckim oraz analiza społeczna Miasta Mińsk Mazowiecki zawarta w Strategii Rozwoju Miasta Mińsk Mazowiecki do roku 2025. Analiza sytuacji rodziny i dziecka w środowisku lokalnym została dokonana na podstawie badań ankietowych przeprowadzonych wśród osób mających m. in. wpływ na kształt lokalnej polityki społecznej. Analizie poddano 150 wypełnionych anonimowo ankiet, w których badani odnieśli się do wybranych zagadnień dotyczących sytuacji rodziny i dziecka w mieście.

Diagnoza sytuacji rodziny i dziecka w mieście Mińsk Mazowiecki została oparta na danych Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej, Urzędu Miasta, Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie oraz Powiatowego Urzędu Pracy.

Dla potrzeb Programu opracowano Kartę Diagnostyczną zawierającą zestawienie informacji dotyczących liczby mieszkańców, liczby młodzieży i dzieci, liczby rodzin korzystających z pomocy społecznej, liczby dzieci korzystających ze stypendium i zasiłku szkolnego, liczby rodzin korzystających z dodatku mieszkaniowego, świadczeń rodzinnych oraz z funduszu alimentacyjnego oraz liczby dzieci umieszczonych i przebywających w pieczy zastępczej w latach 2020 - 2021.

2.3. DZIECKO I MŁODZIEŻ W ŚRODOWISKU RODZINNYM I SZKOLNYM

Diagnoza sytuacji dziecka i młodzieży w środowisku szkolnym i rodzinnym została dokonana na podstawie badań ankietowych przeprowadzonych w placówkach oświatowych na terenie miasta Mińsk Mazowiecki w roku 2021. Badania te umożliwiły identyfikację występujących problemów i przyczyn negatywnych zachowań, pozyskanie informacji na temat posiadanych przez placówki zasobów, oferty zajęć dodatkowych, podejmowanych działań profilaktycznych i wychowawczych, form współpracy z rodzicami oraz z innymi instytucjami i organizacjami, a także określenie potrzeb dzieci i młodzieży oraz możliwości ich zaspokojenia. Analiza badań obejmuje 7 ankiet wypełnionych przez dyrektorów lub pedagogów z następujących placówek: Szkoły Podstawowej nr 1, Zespołu Szkolno- Przedszkolnego nr 1, Szkoły Podstawowej nr 3, Szkoły Podstawowej nr 4, Szkoły Podstawowej nr 5, Szkoły Podstawowej nr 6, Publicznej Salezjańskiej Szkoły Podstawowej.

Niemal wszystkie badane placówki dają uczniom możliwość korzystania ze wsparcia psychologa, pedagoga, pielęgniarki, logopedy oraz doradcy zawodowego. Tylko jedna szkoła nie zatrudnia pielęgniarki. Placówki posiadają bibliotekę, salę gimnastyczną, pracownię komputerową z dostępem do internetu, świetlicę szkolną, boisko szkolne oraz prowadzą dożywianie. W czterech placówkach funkcjonują klasy integracyjne. Dostęp do sieci Wi-Fi oferuje sześć placówek. Szczegółowe dane na temat zasobów wszystkich placówek przedstawione zostały w poniższej tabeli.

Tabela nr 2. Zasoby placówek oświatowych miasta

Zasoby placówek	Szkoła Podstawowa nr 1	Zespół Szkolno - Przedszkolny nr 1	Szkoła Podstawowa nr 3	Szkoła Podstawowa nr 4	Szkoła Podstawowa nr 5	Szkoła Podstawowa nr 6	Publiczna Salezjańska Szkoła Podstawowa
Dostęp do pielęgniarki	+	+	+	-	+	+	+
Dostęp do pedagoga	+	+	+	+	+	+	+
Dostęp do logopedy	+	+	+	+	+	+	+
Dostęp do psychologa	+	+	+	+	+	+	+
Dostęp do doradcy zawodowego	+	+	+	+	+	+	+
Świetlica szkolna	+	+	+	+	+	+	+
Sala gimnastyczna	+	+	+	+	+	+	+
Biblioteka	+	+	+	+	+	+	+
Internet	+	+	+	+	+	+	+
Wi-Fi	+	+	+	+	+	-	+
Boisko szkolne	+	+	+	+	+	+	+
Klasy integracyjne	+	-	+	+	-	+	-
Dożywianie	+	+	+	+	+	+	+

Źródło: Badania własne przeprowadzone w placówkach oświatowych w roku 2021

Badane placówki proponują uczniom zajęcia dodatkowe, w tym także zajęcia dla osób mających specjalne potrzeby edukacyjne. Dane szczegółowe na temat zajęć dla uczniów ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi i zajęć dodatkowych przedstawia poniższa tabela.

Tabela 3. Zajęcia dodatkowe proponowane przez placówki

Proponowane zajęcia	Szkoła Podstawowa nr 1	Zespół Szkolno - Przedszkolny nr 1	Szkoła Podstawowa nr 3	Szkoła Podstawowa nr 4	Szkoła Podstawowa nr 5	Szkoła Podstawowa nr 6	Publiczna Salezjańska Szkoła Podstawowa
Wyrównawcze	+	+	+	+	+	+	+
Korekcyjno-kompensacyjne	+	+	+	+	+	+	+
Logopedyczne	+	+	+	+	+	+	+
Socjoterapeutyczne	+	+	+	+	+	+	-
Psychoterapeutyczne	-	+	+	+	+	-	-
Inne	- zajęcia rozwijające kompetencje społeczno-emocjonalne, -zajęcia rewalidacyjne, - zajęcia realizowane w ramach indywidualnej ścieżki kształcenia, -zajęcia edukacyjne w grupie do 5 osób, - zajęcia z zakresu integracji	- zajęcia rewalidacyjne, - zajęcia taneczne, - zajęcia teatralne, - chór, -cheerleders, - SKS-y, - koło szachowe, - koło dziennikarskie; - koło szycia; - zajęcia rozwijające zainteresowania przedmiotowe np. przyrodnicze, informatyczne,	-arteterapia; - integracja sensoryczna; - koła zainteresowań - projekty edukacyjne;	-zajęcia kształtujące kreatywność; - zajęcia rozwijające zainteresowania (język angielski, matematyka, przyroda); - zajęcia w „Przyjaznej świetlicy"; - zajęcia dydaktyczno-wyrównawcze; - zajęcia korekcyjno-kompensacyjne;	-zajęcia rewalidacyjne, - gimnastyka korekcyjna; - terapia psychologiczna; Terapia pedagogiczna; - zajęcia dydaktyczno-wyrównawcze z języka polskiego i matematyki; - zajęcia korekcyjno-kompensacyjne; -koła	- zajęcia z surdoterapii, - zajęcia z oligofreno-pedagogiem - zajęcia z terapeutą integracji sensorycznej; - zajęcia rozwijające umiejętności społeczne i emocjonalne; -zajęcia z psychologiem i pedagogiem; - zajęcia z zakresu terapii;	- zajęcia korekcyjno-kompensacyjne; - zajęcia rewalidacyjne; - zajęcia logopedyczne; - gimnastyka korekcyjna; - chór; - zespół taneczny; - zespół muzyczny; - wolontariat; - zajęcia wyrównawcze

	sensorycznej; - zajęcia w ramach działalności świetlicy opiekuńczo-wychowawczej; - wolontariat szkolny; - koła zainteresowań; - koła przedmiotowe; - SKS-y; - zajęcia w ramach innowacji pedagogicznych i projektów edukacyjnych; - dodatkowe zajęcia sportowe prowadzone w klasach sportowych;	matematyczne, polonistyczne;			zainteresowań;	- zajęcia korekcyjno-kompensacyjne; Zajęcia dydaktyczno-wyrównawcze; - zajęcia rozwijające psychomotorykę; - zajęcia usprawniające komunikację językową; - zajęcia rozwijające funkcje poznawcze; - 32 koła zainteresowań	

Źródło: Badania własne przeprowadzone w placówkach oświatowych w roku 2021

Szkoły oprócz zajęć dla uczniów ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi prowadzą również zajęcia dodatkowe przeznaczone dla wszystkich uczniów. Najczęściej są to przeróżne koła zainteresowań m. in. teatralne, muzyczne, taneczne, plastyczne, dziennikarskie, językowe, matematyczne, informatyczne, polonistyczne. Ponadto szkoły prowadzą także zajęcia sportowe, zajęcia dydaktyczno-wyrównawcze i wolontariat.

Problemy, których doświadczają dzieci, młodzież oraz ich rodziny

Kolejnym, badanym elementem były problemy, z którymi mierzą się dzieci, młodzież i ich rodziny. W opinii przedstawicieli badanych placówek głównymi problemami są przede wszystkim brak lub nieodpowiednia ilość czasu poświęcona dzieciom ze strony rodziców, zanik więzi rodzinnych, rozpad rodziny oraz brak umiejętności wychowawczych rodziców. Ponadto ankietowani wskazywali także na negatywny wpływ mediów, nadmierne korzystanie z urządzeń cyfrowych, uzależnienia od mediów elektronicznych, sięganie przez uczniów po różne używki (papierosy, alkohol) oraz cyberprzemoc. Szczegółowe dane dotyczących problemów jakie dotykają dzieci, młodzież i ich rodziny w opinii placówek przedstawia poniższa tabela.

Tabela 4. Problemy z jakimi zmagają się dzieci, młodzież i ich rodziny w opinii placówek

	Szkoła Podstawowa nr 1	Zespół Szkolno-Przedszkolny nr 1	Szkoła Podstawowa nr 3	Szkoła Podstawowa nr 4	Szkoła Podstawowa nr 5	Szkoła Podstawowa nr 6	Publiczna Salezjańska Szkoła Podstawowa
Problemy z jakimi zmagają się dzieci, młodzież i ich rodziny	- obniżenie kondycji psychicznej dzieci i młodzieży w związku z pandemią; - zanik więzi rodzinnych i rozpad rodziny; - negatywny wpływ mediów, nadmierne korzystanie z urządzeń cyfrowych (komórka, internet);	- uzależnienie od mediów elektronicznych; - konflikty rówieśnicze; -niedostateczna ilość czasu poświęcona dzieciom przez rodziców	- obniżenie nastroju; - problemy okołorozwodowe; -cyberprzemoc i uzależnienia od multimediów	- przeciążenie pozalekcyjnymi zajęciami; - brak odpowiedniej ilości czasu na kontakt z rodzicami;	- brak czasu – niedostateczne; zainteresowanie dziećmi ze strony rodziców; - dzieci i młodzież nie przestrzegają norm i zasad w domu i w szkole; - brak motywacji do podjęcia jakichkolwiek działań;	- niskie dochody rodziców w stosunku do panującej sytuacji; - ograniczona ilość czasu dla dzieci w związku z wydłużeniem godzin pracy rodziców; - ograniczony dostęp do służby zdrowia (badania, leczenie- długi okres oczekiwania);	- alkohol; - niewydolność wychowawcza; - brak czasu;

Źródło: Badania własne przeprowadzone w placówkach oświatowych w roku 2021

Niekiedy problemy, z jakimi borykają się dzieci, młodzież oraz ich rodziny negatywnie wpływają na funkcjonowanie dziecka w środowisku szkolnym i pozaszkolnym. Negatywne zachowania zauważone przez przedstawicieli szkół przejawiane przez uczniów w roku szkolnym 2019/2020 i 2020/2021 zostały szczegółowo przedstawione na poniższym wykresie.

Wykres 1. Nieakceptowalne zachowania i zjawiska patologiczne występujące w badanych placówkach w roku szkolnym 2019/2020

Źródło: Badania własne przeprowadzone w placówkach oświatowych w mieście

Wykres 2. Nieakceptowalne zachowania i zjawiska patologiczne występujące w badanych placówkach w roku szkolnym 2020/2021

Źródło: Badania własne przeprowadzone w placówkach oświatowych w mieście

Według 4 ankietowanych placówek skala tych zachowań i zjawisk negatywnych w latach 2019/2020 nie nasiliła się, według trzech nastąpiło nasilenie w kwestii zgłaszanych przypadków cyberprzemocy, autoagresji i palenia papierosów, w tym sięgania po e-papierosy. Badani respondenci ponadto zauważyli, że posiadane dane mogą być niemiarodajne z uwagi na sytuację wywołaną pandemią COVID-19 i wprowadzanym nauczaniem zdalnym, które zahamowało wykrywalność niektórych zjawisk niepożądanych.

Ponadto, badani respondenci w 5 przypadkach uważają, że skala negatywnych zjawisk tj. zaniedbania przez dom, przemocy psychicznej wobec dzieci, przemocy fizycznej wobec dzieci, molestowania dzieci w domach rodzinnych uczniów w ostatnich dwóch latach nie nasila się, jedna placówka nie ma zdania, a jedna placówka uważa, że skala tych zjawisk nasiliła się.

Wykres 3. Zjawiska patologiczne występujące w badanych placówkach w roku szkolnym 2019/2020 i 2020/2021

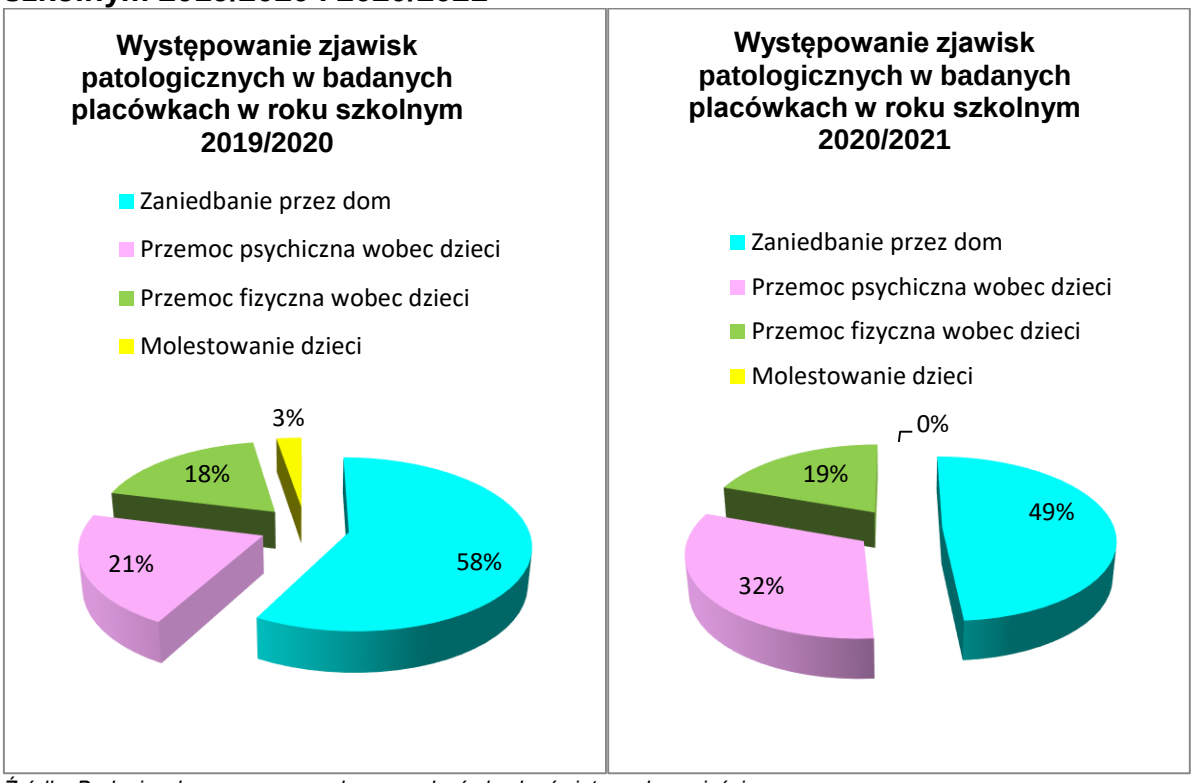

Źródło: Badania własne przeprowadzone w placówkach oświatowych w mieście

Podejmowane działania profilaktyczne i wychowawcze

Badane placówki podejmują różnorodne działania zapobiegawcze i oddziałujące wychowawczo. Przybierają one formę realizowanych programów profilaktycznych i wychowawczych m. in. pogadanki na godzinach wychowawczych, rozmowy indywidualne z uczniami i rodzicami, zajęcia psychoedukacyjne, zajęcia warsztatowe, spotkania ze specjalistami m. in. psychologiem, pedagogiem, pielęgniarką, funkcjonariuszami Policji i przedstawicielami Straży Miejskiej, na których omawiane są tematy szkodliwości substancji psychoaktywnych, spożywania alkoholu, palenia papierosów, agresji, przemocy, radzenia sobie w trudnych sytuacjach, korzystania z internetu, bezpieczeństwa w sieci i spędzania czasu wolnego. Ponadto szkoły tworzą różne, tematyczne kampanie, konkursy i wolontariat.

W opinii ankietowanych przedstawicieli placówek najważniejszą potrzebą dzieci i młodzieży w mieście jest przede wszystkim zwiększenie dostępu do alternatywnych form spędzania czasu wolnego, w tym do placówek umożliwiających rozwijanie zainteresowań i uzdolnień oraz imprez kulturalnych i rekreacyjnych. Inną ważną potrzebą jest zwiększenie dostępności pomocy specjalistycznej dla dzieci, w tym indywidualnych oraz grupowych form wsparcia, świadczonych przez wykwalifikowanych psychoterapeutów, oligofrenopedagogów, psychologów, logopedów i pedagogów. Ponadto ankietowani zauważyli, że bardzo istotnym elementem jest także dostęp dzieci do zajęć reedukacyjnych i rehabilitacji. Jednocześnie ważną potrzebą jest także stworzenie dostępu do placówek wsparcia dziennego, **a w tym utworzenie świetlic socjoterapeutycznych i środowiskowych.**

Współpraca z rodzicami oraz z innymi instytucjami i organizacjami

Badane szkoły podejmują współpracę nie tylko z rodzicami dzieci i uczniów, ale także z instytucjami i organizacjami działającymi na rzecz dziecka i rodziny. Wyniki badań pokazały, że placówki najczęściej podejmują współpracę z jednostkami organizacyjnymi na terenie miasta, takimi jak Urząd Miasta, Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej, Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie, Poradnia Psychologiczno-Pedagogiczna, Sąd Rejonowy, Komenda Powiatowa Policji, Straż Pożarna, Straż Miejska, Miejska Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych, Miejska Biblioteka Publiczna, Miejski Dom Kultury. Ponadto wskazano na współpracę z organizacjami pozarządowymi działającymi na rzecz profilaktyki i wychowania. W opinii znacznej większości badanych placówek współpraca z instytucjami i organizacjami działającymi na terenie miasta jest zadowalająca.

Najczęściej wskazywanymi formami w ramach współpracy szkół z rodzicami są: zebrania, indywidualne spotkania, rozmowy telefoniczne, konsultacje z wychowawcą, pedagogiem i psychologiem. Rodzice biorą także udział w uroczystościach i imprezach okolicznościowych oraz wycieczkach szkolnych. Ponadto w szkołach prowadzona jest pedagogizacja i udzielana jest pomoc rodzicom według indywidualnych potrzeb. Zdaniem większości ankietowanych współpraca między rodzicami a placówkami przebiega w stopniu zadowalającym.

Sytuacja związana ze stanem epidemii przynosi ujemne skutki nie tylko społeczne, ale także edukacyjne. Konieczność zachowania izolacji utrudniała dotarcie do uczniów wymagających wsparcia.

2.4. DZIECKO I RODZINA W ŚRODOWISKU LOKALNYM

W ramach diagnozy sytuacji rodziny i dziecka w mieście przeprowadzono również badania ankietowe wśród mieszkańców miasta, w tym reprezentantów samorządu lokalnego – przedstawicieli jednostek organizacyjnych mających siedzibę na terenie miasta, np. placówek oświatowych, kulturalnych, sportowych i pomocy społecznej, a także przedstawicieli organizacji pozarządowych. Do społeczności skierowano 200 ankiet. Analizie poddano w sumie 150 wypełnionych anonimowo ankiet (97 ankiet wypełniły kobiety, zaś 53 mężczyźni). Poniższy wykres przedstawia wiek badanych osób.

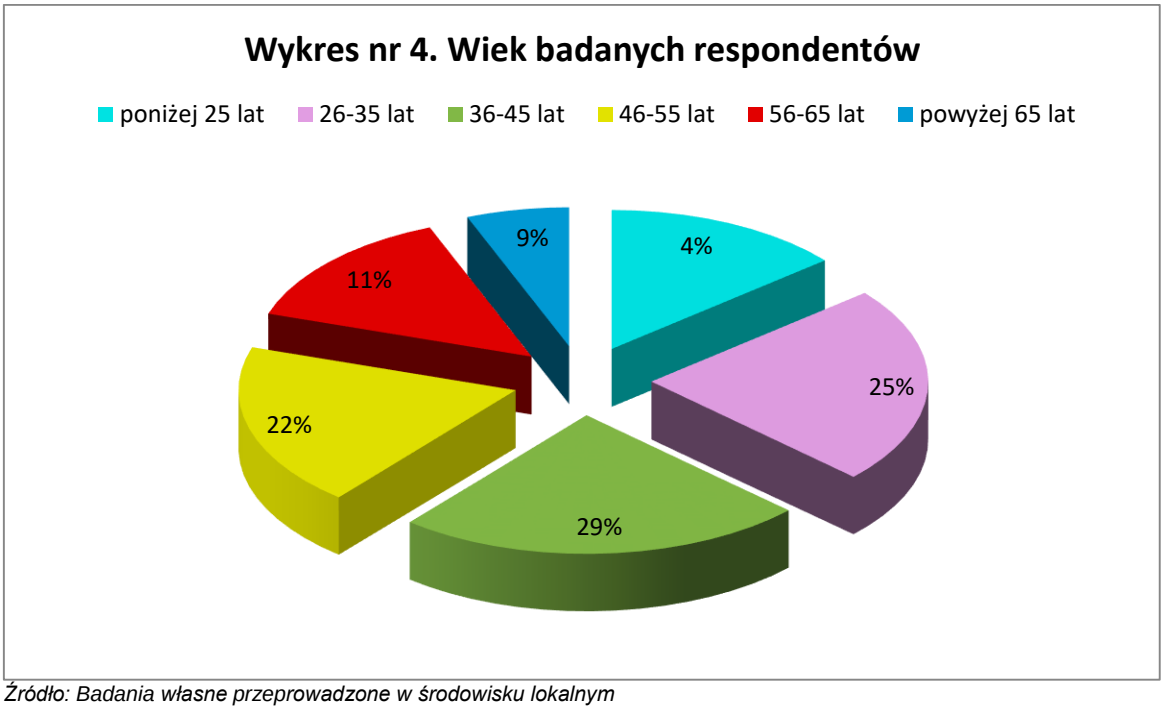

Źródło: Badania własne przeprowadzone w środowisku lokalnym

Większość badanych respondentów posiada wykształcenie średnie 32%, zaś wyższe 29 %. Sytuacja zawodowa badanych osób jest dobra, większość, bo aż 56 % pracuje na umowę o pracę , tylko 5 % badanych deklaruje, że w ogóle nie pracuje, a 8 % jest emerytem bądź rencistą. Na pytanie dotyczące sytuacji materialno-bytowej rodzin większość ankietowanych, bo aż 71 osób ocenia swoją sytuację jako dobrą, 59 osób jako dostateczną i tylko 6 osób jako złą.

Kolejne pytanie dotyczyło problemów z jakimi borykają się rodziny zamieszkujące w naszym mieście. Z pośród 10 problemów zawartych w kwestionariuszu ankiety, respondenci uznali, że problemy, które najczęściej dotykają mieszkańców miasta to uzależnienia, bezrobocie, problemy związane z ochroną zdrowia, niepełnosprawność i długotrwała choroba, a następnie problemy wieku podeszłego, przemoc w rodzinie, brak mieszkań komunalnych. Uwagę zwrócili również na niewystarczającą ofertę sportowo-kulturalno-rekreacyjną dla rodzin z dziećmi.

Kolejnym badanym obszarem była ocena warunków życia w mieście przez mieszkańców. Z analizy danych wynika, że w większości przypadków respondenci dobrze i dostatecznie oceniali warunki w jakich żyją, tylko dwa obszary tj. lokalny rynek pracy i funkcjonowanie ochrony zdrowia badani oceniali średnio lub źle. Poniższy wykres przedstawia wyniki szczegółowe wyniki badań.

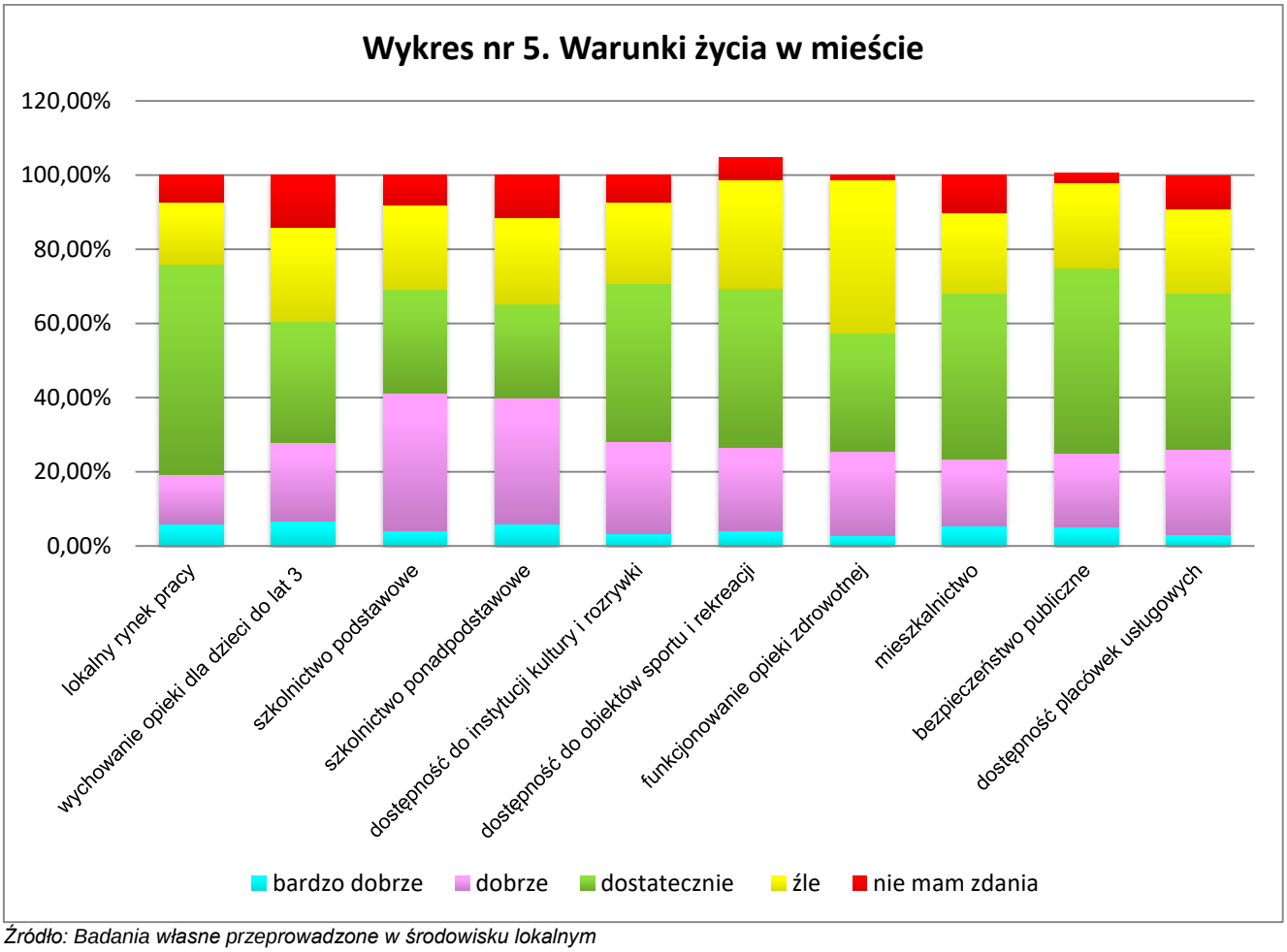

Źródło: Badania własne przeprowadzone w środowisku lokalnym

Następny obszar badań dotyczył przyczyn bezradności opiekuńczo-wychowawczej rodziców. Poniższy wykres przedstawia odpowiedzi respondentów.

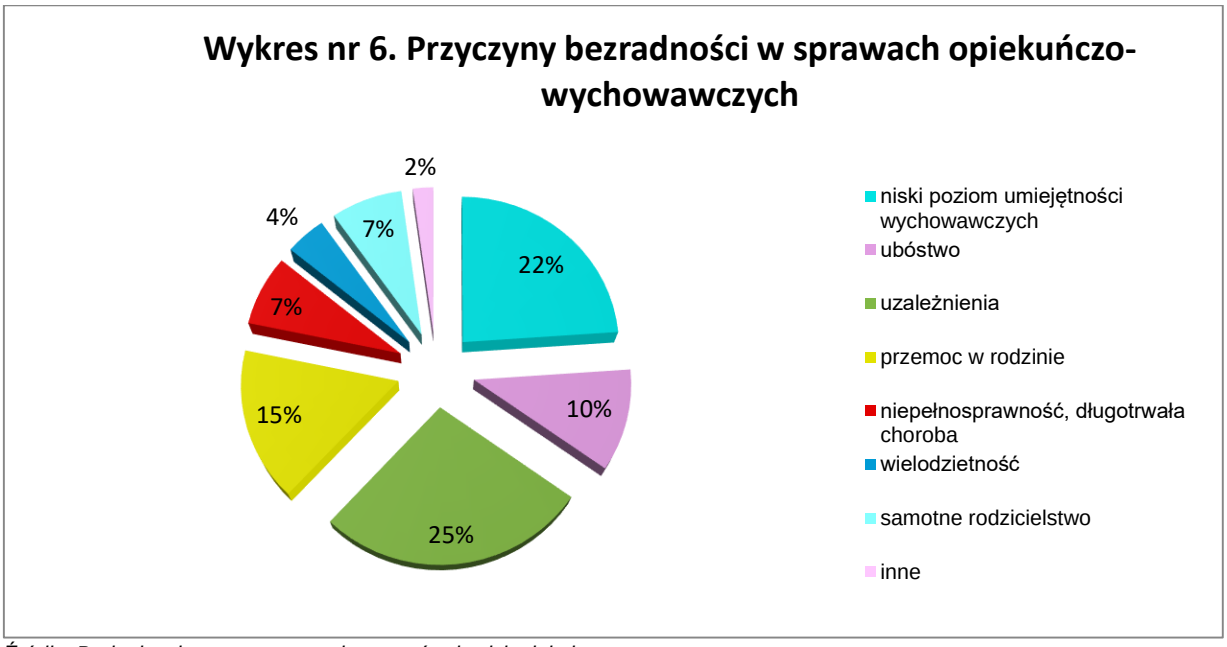

Źródło: Badania własne przeprowadzone w środowisku lokalnym

Z analizy powyższych danych wynika, że głównymi przyczynami bezradności wychowawczej są uzależnienia i niski poziom umiejętności wychowawczych oraz przemoc w rodzinie.

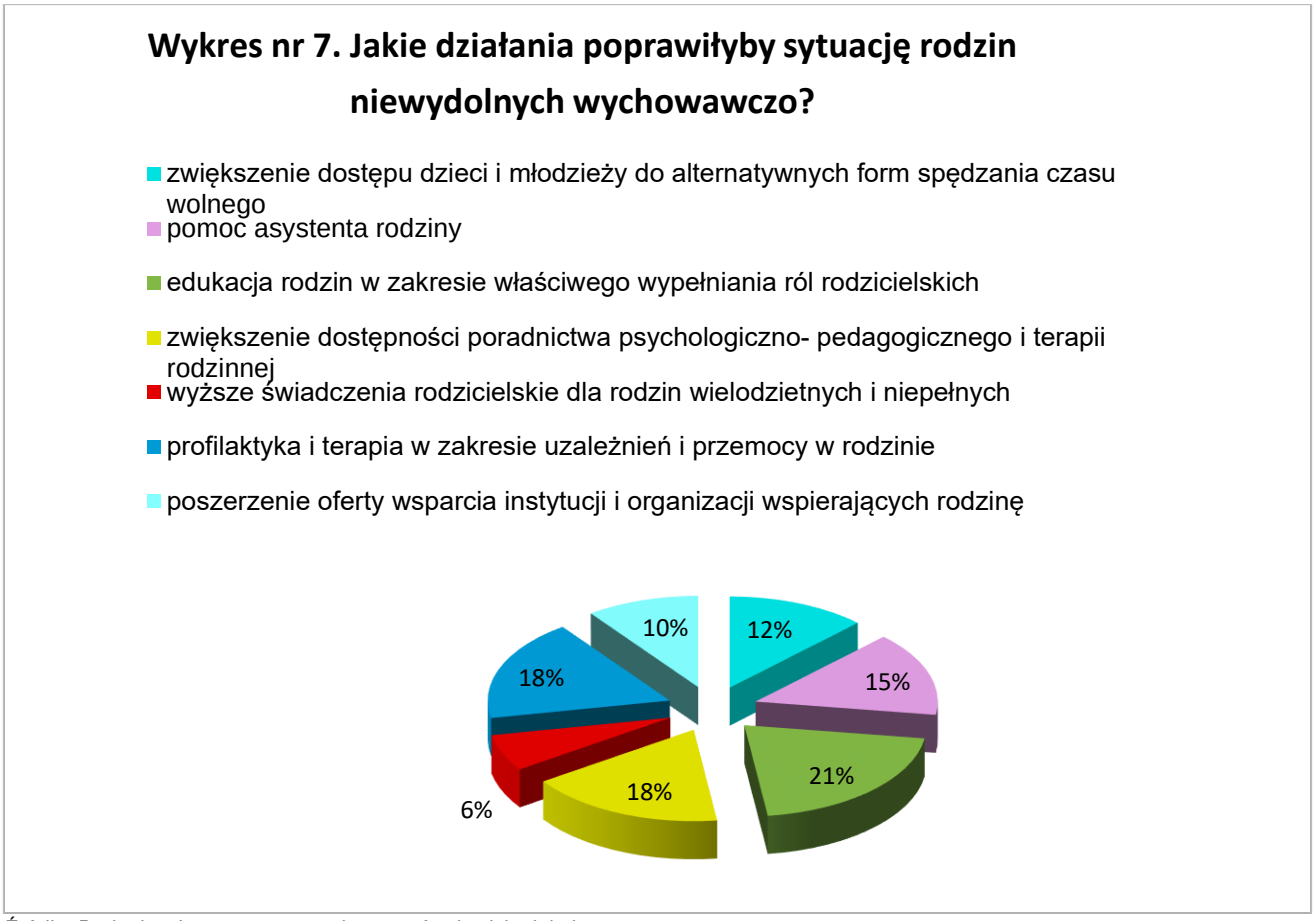

Źródło: Badania własne przeprowadzone w środowisku lokalnym

Wśród działań, których podjęcie mogłoby poprawić sytuację rodzin niewydolnych wychowawczo, ankietowani najczęściej wskazywali prowadzenie edukacji rodzin w zakresie właściwego wypełniania ról rodzicielskich (21%), zwiększenie dostępności poradnictwa psychologiczno- pedagogicznego i terapii rodzinnej (18%), profilaktykę i terapię w zakresie uzależnień i przemocy w rodzinie (18%), pomoc asystenta rodziny (15%), zapewnienie dzieciom i młodzieży szerszego dostępu do alternatywnych form spędzania czasu wolnego (12%), poszerzenie oferty pomocowej instytucji i organizacji wspierających rodzinę (10%) i wyższe świadczenia pieniężne dla rodzin wielodzietnych (6%).
Większość badanych respondentów ocenia sytuację dzieci i młodzieży w mieście dobrze (81 osób badanych), tylko 4 osoby oceniają ją źle.

Kolejne wykresy prezentują opinie respondentów na temat negatywnych zjawisk społecznych, na które narażone są dzieci i młodzież w mieście, problemów występujących w rodzinie i w środowisku lokalnym, które są ich najczęstszymi przyczynami oraz działań, które mogłyby być odpowiedzią na problemy, z którymi zmagają się dzieci i młodzież.

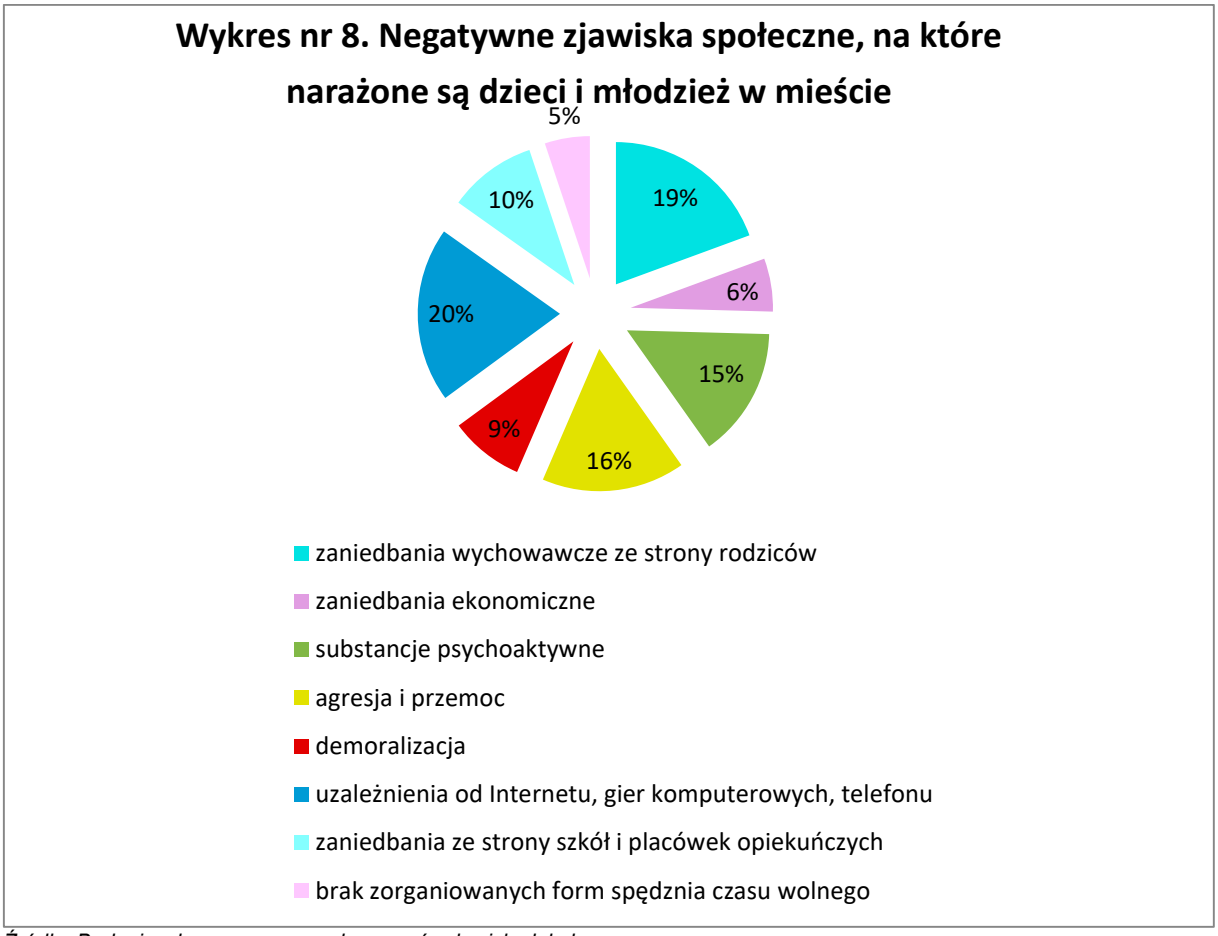

Źródło: Badania własne przeprowadzone w środowisku lokalnym

Według ankietowanych, do negatywnych zjawisk społecznych, na które najbardziej narażone są dzieci i młodzież miasta, należą uzależnienia od Internetu, gier komputerowych, telefonu (20%), zaniedbania wychowawcze ze strony rodziców (19%) i agresja i przemoc (16 %) oraz dostęp do środków psychoaktywnych (15%).

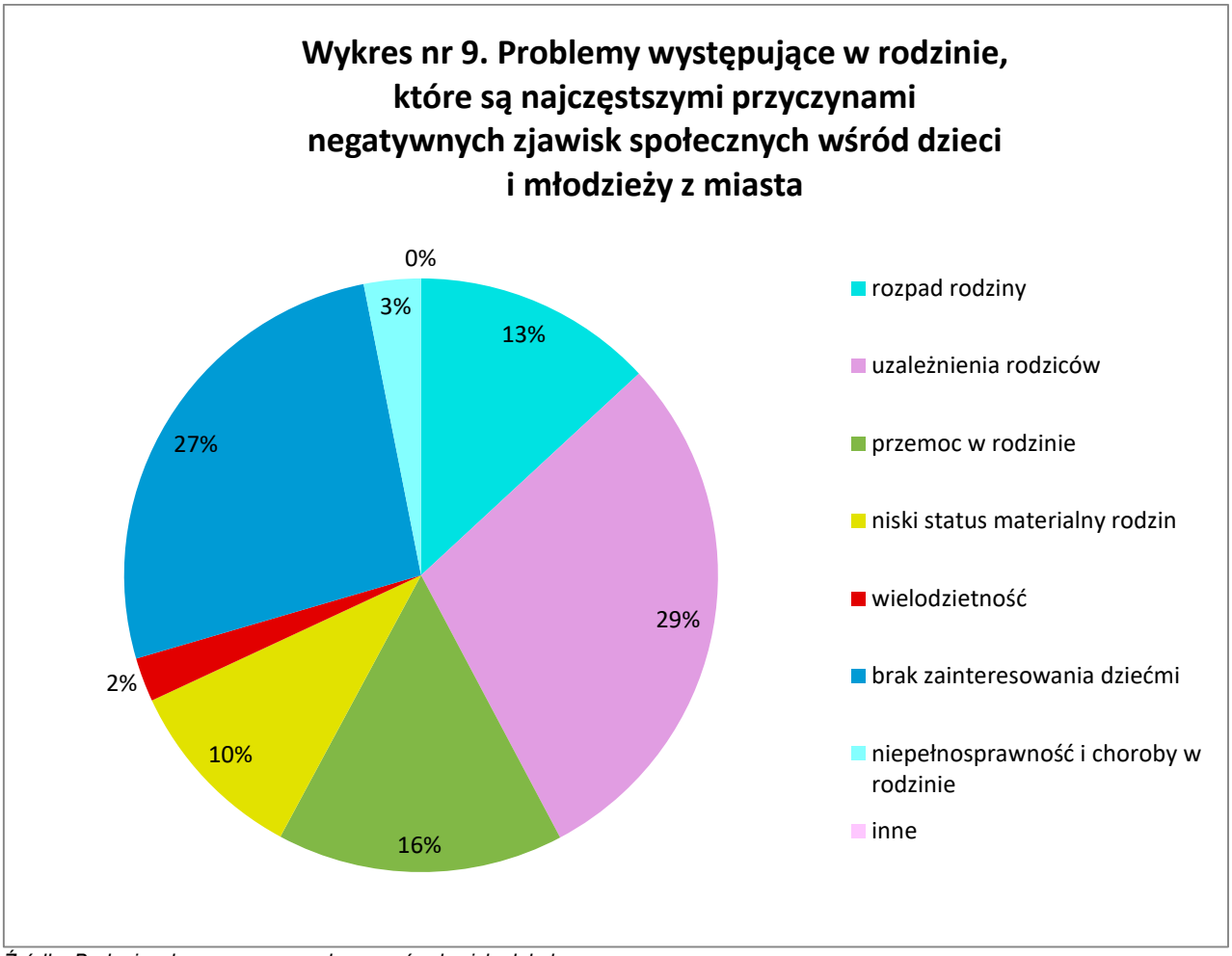

Źródło: Badania własne przeprowadzone w środowisku lokalnym

Identyfikując problemy występujące w rodzinie, które są najczęstszymi przyczynami negatywnych zjawisk społecznych wśród dzieci i młodzieży z miasta, ankietowani wskazali na uzależnienia rodziców (29%) i brak zainteresowania dziećmi (27%), przemoc w rodzinie (16%) oraz rozpad rodziny (13%).

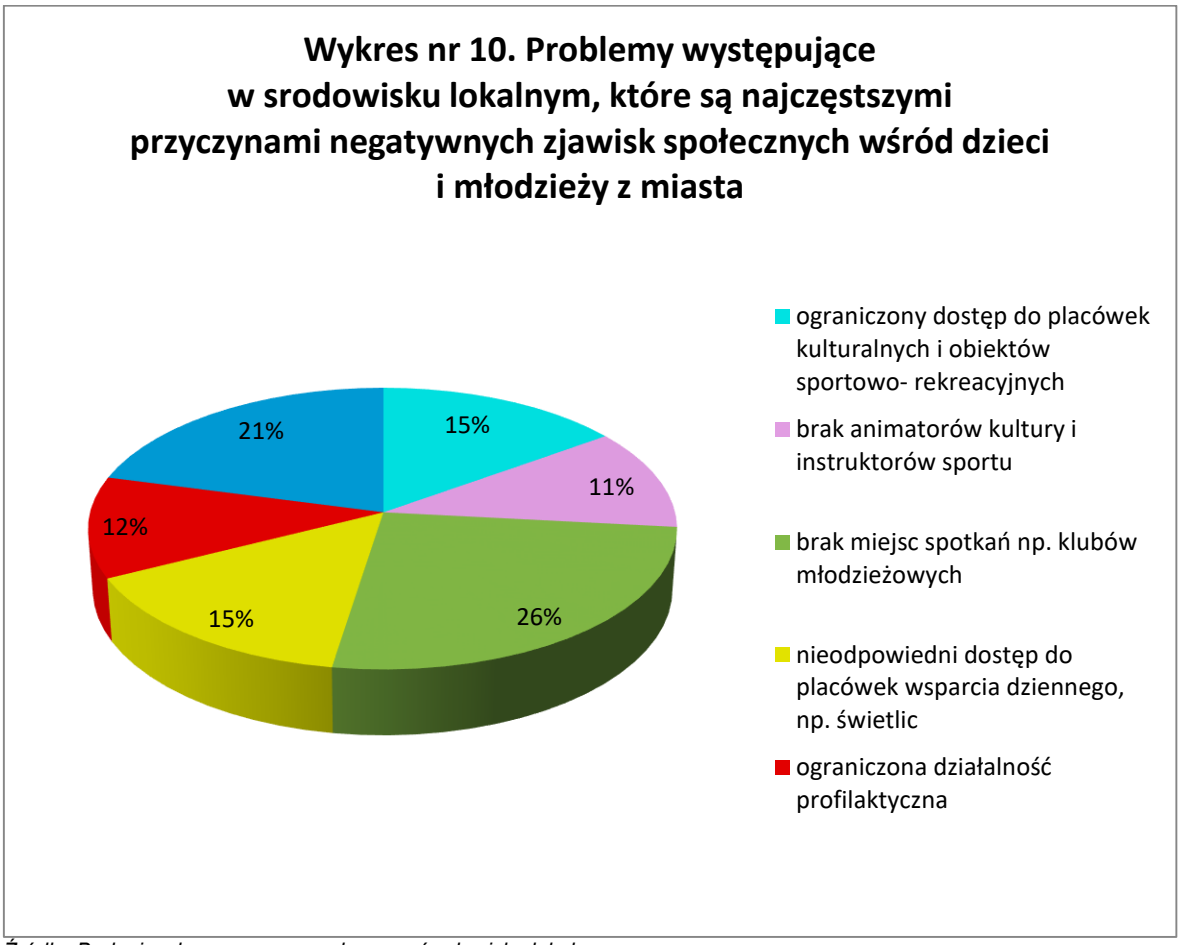

Źródło: Badania własne przeprowadzone w środowisku lokalnym

Wskazując przyczyny negatywnych zjawisk społecznych wśród dzieci i młodzieży w środowisku lokalnym, badani szczególną uwagę zwrócili na brak miejsc spotkań (21,8 %), łatwy dostęp do używek (17,6%), ograniczony dostęp do placówek kulturalnych i obiektów sportowo- rekreacyjnych (15,6%), brak właściwych wzorców społecznych (12,7%), brak dostępu do placówek wsparcia dziennego (12,7%), a także odczuwalny niedobór animatorów kultury i instruktorów sportu (9,8%) oraz ograniczona działalność profilaktyczna.

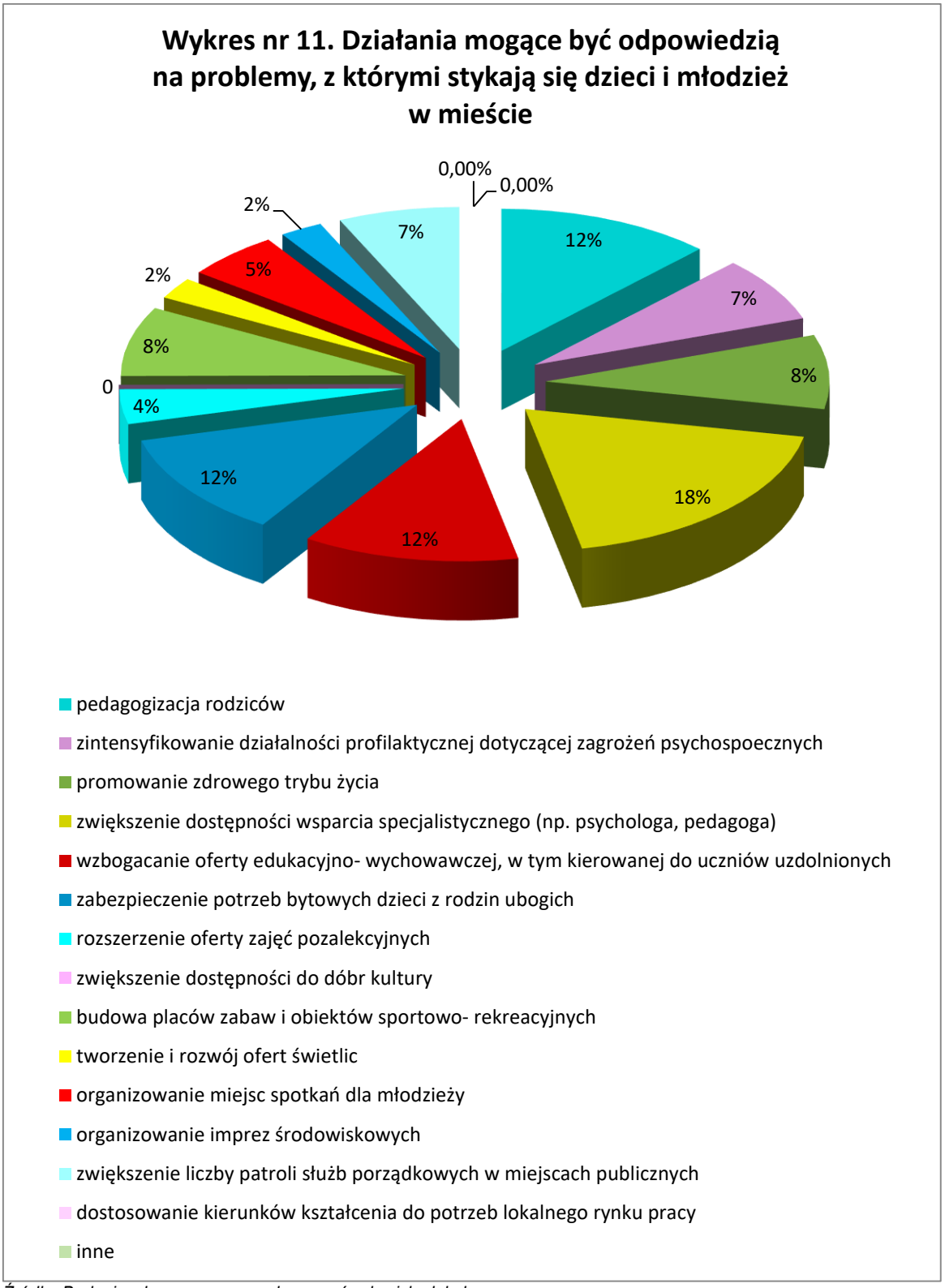

Źródło: Badania własne przeprowadzone w środowisku lokalnym

Wskazując działania, jakie mogłyby być odpowiedzią na problemy, z którymi stykają się dzieci i młodzież w mieście ankietowani podkreślili przede wszystkim zwiększenie dostępności wsparcia specjalistycznego (np. psychologa, pedagoga) (18%), pedagogizację rodziców (12 %), wzbogacanie oferty edukacyjno-wychowawczej, w tym kierowanej do uczniów uzdolnionych (12%) i zabezpieczenie potrzeb bytowych dzieci z rodzin ubogich (11%).

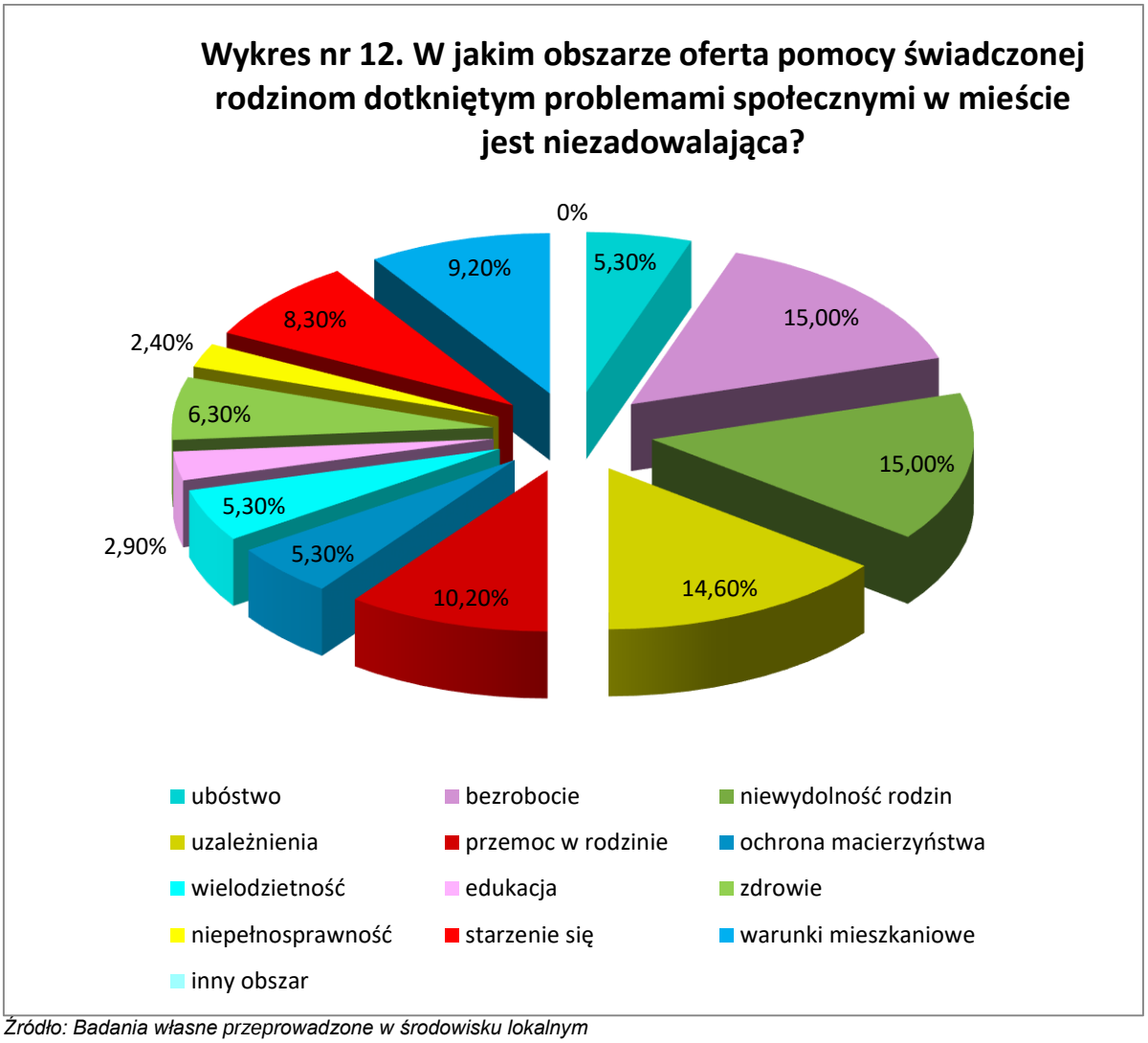

Źródło: Badania własne przeprowadzone w środowisku lokalnym

Kolejny wykres prezentuje opinie respondentów na tematy związane z dostępem do placówek rehabilitacyjnych, oświatowych, kulturalnych, sportowych oraz ocenę realizowanych działań wychowawczych i organizację czasu wolnego dzieci i młodzieży.

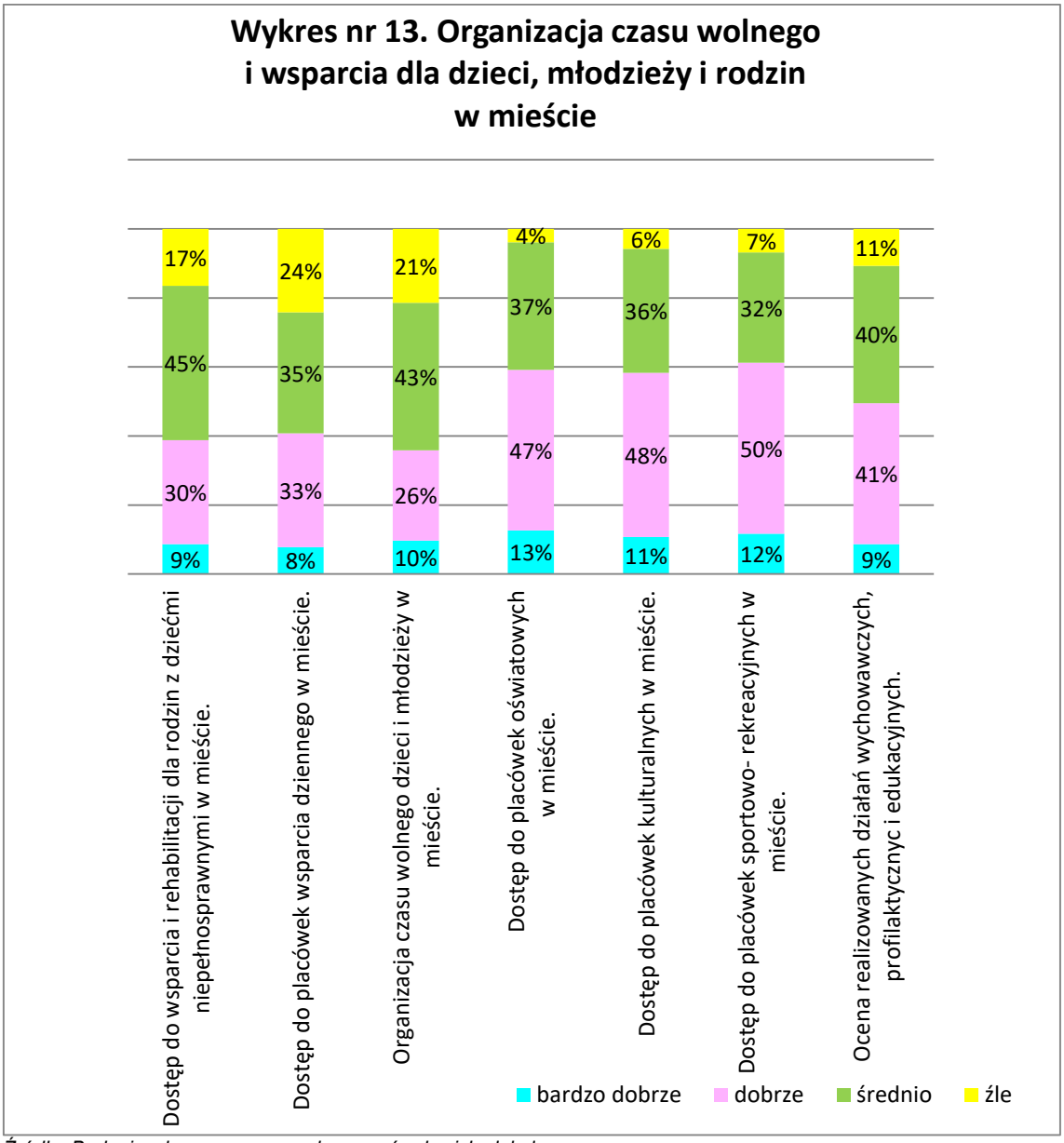

Źródło: Badania własne przeprowadzone w środowisku lokalnym

Powyższe dane ukazują, że dostęp do wsparcia i rehabilitacji dla rodzin z dziećmi niepełnosprawnymi oraz organizacja czasu wolnego dzieci i młodzieży według badanych respondentów jest na poziomie średnim, tylko 19 osób badanych uznało, że jest na poziomie bardzo dobrym.

Badani stwierdzili także, że dostęp do placówek wsparcia dziennego w mieście jest na poziomie średnim (35%), tylko 8 respondentów uważa, że ten dostęp jest bardzo dobry. Według ankietowanych dostęp do placówek oświatowych, kulturalnych i sportowo- rekreacyjnych jest na poziomie dobrym (34,6 %).

Ponadto według respondentów realizowane w mieście działania wychowawcze, profilaktyczne i edukacyjne adresowane do dzieci i rodzin według prawie połowy badanych (40,8%) są oceniane jako dobre, a tylko 10,7 % respondentów uważa, że poziom realizowanych działań w powyższym zakresie jest zły.

Kolejne pytanie dotyczyło brakujących w mieście placówek oświatowo-wychowawczych, kulturalnych oraz obiektów sportowych. Poniższa tabela przedstawia odpowiedzi respondentów.

Tabela nr 5. Brakujące placówki / obiekty w mieście

Obiekty sportowo-rekreacyjne	Placówki kulturalne	Placówki oświatowo-wychowawcze
• place zabaw, • hala do szermierki, • tor cartingowy, • ścianka wspinaczkowa, • ogólnodostępne boiska sportowe, • park linowy, • park trampolin, • bezpłatne zajęcia taneczne, • centrum rozrywki, • otwarty akwen wodny, • hala do squasha , • SPA, • motylarnia, • papugarnia, • ścieżki rowerowe.	• muzea, • pracownie artystyczne, • świetlica dla dzieci, • kluby młodzieżowe, • miejsca piknikowe • teatr, • planetarium, • kawiarnia z ogródkiem oddalona od ulicy.	• przedszkola miejskie, • żłobek miejski, • placówki oświatowo-wychowawcze rozwijające uzdolnienia. • świetlice środowiskowe, • szkoły podstawowe, • całodzienna świetlica środowiskowa, • poradnia rodzinna, • poradnia psychiatryczna dla dzieci.

Źródło: Badania własne przeprowadzone w środowisku lokalnym

Następne obszary badań dotyczyły działań jakie należałoby podjąć w mieście w celu poszerzenia oferty spędzania czasu wolnego oraz poprawy sytuacji rodzin, dzieci i młodzieży. Analizując ankiety proponowane oferty spędzania czasu wolnego mają charakter sportowy, rekreacyjny oraz specjalistyczny. Ankietowani wskazali, że dzieci mogą rozwijać swoje zainteresowania i doskonalić umiejętności poprzez bezpłatne zajęcia:

- ✓ turystyczne,
- ✓ w basenie,
- ✓ gry zespołowe i zabawy,
- ✓ rozwijające zainteresowania np. fotograficzne/ kulinarne
- ✓ konkursy rodzinne.

Ankietowani wskazali także, że należałoby poszerzyć ofertę spędzania czasu wolnego o zajęcia o charakterze rekreacyjnym m.in.:

- ✓ zajęcia plenerowe,
- ✓ pikniki rodzinne,
- ✓ lokalne imprezy rodzinne z animatorami,
- ✓ zajęcia rozwijające umiejętności artystyczne.

Ponadto wskazano na konieczność prowadzenia zajęć specjalistycznych, takich jak zajęcia:

- ✓ korekcyjno-kompensacyjne,
- ✓ logopedyczne,
- ✓ socjoterapeutyczne,
- ✓ terapeutyczne z elementami muzykoterapii,

- ✓ o charakterze terapeutycznym dostosowywane do indywidualnych potrzeb dziecka.

Według ankietowanych, aby poprawić sytuację rodzin, dzieci i młodzieży w mieście należałoby poszerzyć ofertę o :

- poszerzenie współpracy z organizacjami pozarządowymi,
- poszerzenie ofert miejsc pracy dla rodziców,
- lepszy dostęp do usług ochrony zdrowia,
- dostęp do wypoczynku letniego i zimowego,
- warsztaty umiejętności wychowawczych,
- placówki wsparcia dziennego,
- pedagogizację rodziców,
- cykle spotkań dla rodziców dysfunkcyjnych,
- spotkania dla dzieci z osobami znanymi np. sportowcami, aktorami,
- organizację czasu wolnego poprzez rozwój i zabawę,
- bezpłatne zajęcia sportowe,
- rozwój infrastruktury sportowo- rekreacyjnej,
- rozwój infrastruktury kulturalnej,
- zwiększenie bezpieczeństwa w szkołach i na ulicach.

Ostatnie pytania zawarte w ankiecie dotyczyły wpływu pandemii COVID 19 na funkcjonowanie rodziny. Większość respondentów uważa, że sytuacja epidemiologiczna miała raczej w dużym stopniu (32,7%) i w dużym stopniu (20%) wpływ na funkcjonowanie mińskich rodzin, tylko 6 % badanych uważa, że nie miała żadnego wpływu. Na pytanie czy wprowadzone obostrzenia na skutek pandemii COVID-19 spowodowały nasilenie się problemów 104 osoby odpowiedziały twierdząco. Sytuacja pandemii COVID-19, z którą zmagamy się wszyscy, przyniosła i będzie przynosić ujemne skutki społeczne, a konieczność zachowania izolacji społecznej znacznie utrudniała dotarcie do rodzin wymagających wsparcia, w szczególności z problemem przemocy lub uzależnienia. Jakość życia w rodzinie w dobie pandemii nabiera całkiem innego wymiaru. W wyniku restrykcji konieczne było przeorganizowane życia w każdej sferze. Dorowadziło to do szeregu negatywnych konsekwencji, a mianowicie pogorszeniu uległo zdrowie fizyczne nie tylko dziecka, ale też pozostałych członków rodziny, zdrowie psychiczne całej rodziny, a izolacja i brak kontaktów z rówieśnikami w czasie rzeczywistym odcisnęły znaczące piętno na relacjach społecznych. Sytuacja epidemiologiczna wpłynęła na występowanie u dzieci i młodzieży zarówno zaburzeń adaptacyjnych, jak i innych zaburzeń emocjonalnych, depresyjnych i zaburzeń lękowych. Ponadto zdalna nauka niestety przyczyniła się do zwiększenia kompulsywnego korzystania z gier komputerowych, niekontrolowanego życia w mediach społecznościowych i surfowanie po internecie na telefonie. Samotność w pandemii i niepokój oraz wymuszone sytuacją kryzysową nauczanie zdalne, przyczyniło się do nadmiernego korzystania z nowych technologii, a co za tym idzie niestety u wielu młodych ludzi w szybki sposób przekształciło się w kompulsywne używanie i "narkotyczne" życie w sieci zamiast w realu. Chroniczny stres, niepokój i poczucie bezradności wpływają degeneracyjnie na rozwój społeczny u najmłodszych. Psycholodzy i psychiatrzy dziecięcy biją na alarm już od wielu miesięcy: strategia izolacji i dystansu społecznego to czynniki sprzyjające rozwojowi schorzeń psychicznych, w tym zaburzeń relacji społecznych, co może prowadzić do narastania gniewu i agresji oraz zaniku empatii. Dzieci do zdrowego rozwoju potrzebują stabilizacji i bezpieczeństwa na każdym etapie dojrzewania.

2.5. WSPARCIE RODZINY W SYSTEMIE POMOCY SPOŁECZNEJ – CHARAKTERYSTYKA WYBRANYCH OBSZARÓW

Główną instytucją świadczącą w mieście pomoc i wsparcie rodzinom i dzieciom znajdującym się w trudnej sytuacji życiowej jest Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej. Próba diagnozy sytuacji rodziny i dziecka w mieście Mińsk Mazowiecki została oparta na analizie danych sprawozdawczych Głównego Urzędu Statystycznego, Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej, Urzędu Miasta, Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie oraz Powiatowego Urzędu Pracy. Dla potrzeb niniejszego Programu opracowano Kartę Diagnostyczną zawierającą zestawienie informacji dotyczących liczby mieszkańców, liczby młodzieży i dzieci, liczby rodzin korzystających z pomocy społecznej, liczby dzieci korzystających ze stypendium i zasiłku szkolnego, liczby rodzin korzystających z dodatku mieszkaniowego, świadczeń rodzinnych oraz z Funduszu Alimentacyjnego oraz liczby dzieci i młodzieży umieszczonej i przebywającej w pieczy zastępczej w latach 2020 - 2021.

Tabela 6. Karta diagnostyczna Programu Wspierania Rodziny

Wyszczególnienie	Rok 2020	Rok 2021
Liczba mieszkańców Mińska Mazowieckiego	**39 771**	**40 816**
Liczba rodzin korzystających z pomocy społecznej	**622**	**596**
Liczba dzieci korzystających ze stypendium szkolnego	**120**	**102**
Liczba wnioskodawców korzystających ze świadczeń rodzinnych	**2 796**	**2 538**
Liczba rodzin korzystających z Funduszu Alimentacyjnego	**166**	**154**
Liczba rodzin korzystających z dodatku mieszkaniowego	**328**	**340**
Liczba dzieci zamieszkujących w Mińsku Mazowieckim	**8 458**	**8 561**
Liczba dzieci/ młodzieży z terenu Mińska Mazowieckiego umieszczonych w pieczy zastępczej	**5**	**11**
Liczba dzieci przebywających w pieczy zastępczej	**44**	**49**

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej i Urzędu Miasta

Na koniec 2020 roku w Mińsku Mazowieckim mieszkało **8 458** osób w wieku od 0 do 18 lat, co stanowiło 21,27 % ogółu mieszkańców. W 2021 roku, dane te przedstawiały się następująco: w wieku od 0 do 18 lat mieszkało **8 561** osób, co stanowiło 21,00 % ogółu mieszkańców.

Pomoc na rzecz rodziny świadczona jest na podstawie różnych aktów prawnych. Analiza danych Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej wskazuje, że:

– na podstawie ustawy o pomocy społecznej w 2020 roku pomocy udzielono **622** rodzinom, zaś w roku 2021 - **596** rodzinom,

– na podstawie ustawy o systemie oświaty w 2020 roku pomocy udzielono 120 rodzinom, w roku 2021 - 102 rodzinom,

– na podstawie ustawy o świadczeniach rodzinnych w 2020 roku pomocy udzielono **2 796** rodzinom, w 2021 roku – **2 538** rodzinom,

– na podstawie ustawy o pomocy osobom uprawnionym do alimentów w 2020 roku pomocy udzielono **166** rodzinom, w roku 2022 – **154** rodzinom,
– na podstawie ustawy o dodatkach mieszkaniowych w roku 2020 pomocy udzielono **328** rodzinom, a w roku 2021 - **340** rodzinom.

Powyższe dane wskazują, że nadal jest obserwowana tendencja spadkowa wśród osób i rodzin korzystających nie tylko ze świadczeń pomocy społecznej, ale także świadczeń rodzinnych i alimentacyjnych.

W 2020 r. w pieczy zastępczej przebywało łącznie 44 dzieci z miasta Mińsk Mazowiecki, a w tym w 2020 roku zostało umieszczonych 5 dzieci. W porównaniu do roku ubiegłego nastąpił wzrost liczby dzieci przebywających w pieczy zastępczej o 1. Ponadto, w 2020 roku 7 dzieci opuszczających pieczę zastępczą zostało usamodzielnionych.

Głównymi przyczynami umieszczenia dzieci w pieczy zastępczej są: niewydolność opiekuńczo - wychowawcza rodziców, uzależnienia oraz choroby uniemożliwiające właściwe realizowanie władzy rodzicielskiej przez dorosłych.

Kolejnym badanym obszarem były powody przyznawania pomocy. Wyniki zostały przedstawione w poniższej tabeli.

Tabela 7. Podstawy przyznania pomocy społecznej w mieście w latach 2020-2021

Powód trudnej sytuacji życiowej	**Liczba rodzin**		**Liczba osób w rodzinach**		**Dynamika/ liczba rodzin**
	2020	**2021**	**2020**	**2021**	
Ubóstwo	283	295	499	507	wzrost o 12
Sieroctwo	0	1	0	1	wzrost o 1
Bezdomność	17	26	17	26	wzrost o 9
Potrzeba ochrony macierzyństwa w tym: **wielodzietność**	68 29	65 28	320 166	300 147	spadek o 3 spadek o 1
Bezrobocie	264	226	579	483	spadek o 38
Niepełnosprawność	203	190	352	328	spadek o 13
Długotrwała lub ciężka choroba	298	295	497	481	spadek o 3
Bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i prowadzenia gospodarstwa domowego w tym: **Rodziny niepełne** **Rodziny wielodzietne**	192 116 34	200 116 32	576 350 179	591 343 172	wzrost o 8 bez zmian spadek o 2
Przemoc w rodzinie	10	16	25	54	wzrost o 6
Potrzeba ochrony ofiar handlu ludźmi	0	0	0	0	bez zmian
Alkoholizm	88	97	126	136	wzrost o 9
Narkomania	10	7	16	11	spadek o 3
Trudności przystosowania po opuszczeniu z zakładu karnego	21	29	35	38	wzrost o 8

Trudności w integracji osób ze statusem uchodźcy lub ochroną uzupełniającą	4	2	14	4	spadek o 2
Zdarzenie losowe	8	3	22	7	spadek o 5
Sytuacja kryzysowa	0	0	0	0	bez zmian
Klęska żywiołowa lub ekologiczna	0	0	0	0	bez zmian

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych MOPS

Z przedstawionych danych wynika, że dominującymi powodami utrudniającymi lub uniemożliwiającymi prawidłowe funkcjonowanie osób i rodzin jest długotrwała lub ciężka choroba, ubóstwo, bezrobocie, niepełnosprawność, bezradność w sprawach opiekuńczo - wychowawczych i prowadzenia gospodarstwa domowego, rodziny niepełne oraz alkoholizm.
W roku 2021 nie wystąpiły przyczyny uzasadniające przyznanie pomocy z powodu klęsk żywiołowych i ekologicznych, sytuacji kryzysowej oraz potrzeby ochrony ofiar handlu ludźmi.

Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w celu ochrony praw dziecka prowadzi działania zmierzające do zabezpieczenia potrzeb dziecka przebywającego w rodzinie zagrożonej kryzysem bądź przeżywającej trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo – wychowawczej. W 2021 roku pracownicy socjalni zdiagnozowali 43 rodziny mające problemy w pełnieniu funkcji opiekuńczo- wychowawczej, w których wychowywało się 96 dzieci (z tego piętnaścioro dzieci przebywało w pieczy zastępczej). Szesnaście rodzin było objętych wsparciem asystentów rodziny.
Z diagnozy wynikało ponadto, że 27 rodzin wymagało prowadzenia monitoringu przez pracownika socjalnego, a w tym 9 rodzin było objętych wsparciem asystenta rodziny. W tych rodzinach wychowywało się 64 dzieci. Rejonowi pracownicy socjalni wskazali także siedem rodzin zagrożonych umieszczeniem dziecka w pieczy zastępczej, w której wychowywało się 15 dzieci. W 2021 r. w pieczy zastępczej przebywało łącznie 49 dzieci z miasta Mińsk Mazowiecki. W porównaniu do roku ubiegłego nastąpił wzrost dzieci przebywających w pieczy zastępczej o 5.

Po szczegółowym przeanalizowaniu powyższych danych i porównaniu ich z danymi za rok 2020[1] należy stwierdzić, że zmniejszyła się liczba rodzin mających problemy w pełnieniu funkcji opiekuńczo- wychowawczej o 1 rodzinę oraz zwiększyła się liczba rodzin wymagających monitoringu przez pracownika socjalnego o 5 rodzin. Liczba dzieci zagrożonych umieszczeniem w pieczy zastępczej pozostaje na takim samym poziomie.

Głównym celem wspierania rodzin borykających się z problemem w pełnieniu funkcji opiekuńczo- wychowawczej była pomoc w pokonaniu ww. trudności, umożliwienie wyjścia z kryzysu, przywrócenia rodzinom umiejętności prawidłowego funkcjonowania. Wszystkie działania zaplanowane w ramach tego obszaru koncentrowały się przede wszystkim na wzmocnieniu systemu umożliwiającego rodzinie specjalistyczne wsparcie i niezbędną pomoc, poprzez: powoływanie zespołów koordynujących ds. rodziny, udzielanie rodzinom pomocy w formie asystenta rodziny, wsparcia psychologa, współpracę ze służbami działającymi na rzecz dziecka i rodziny, możliwość przyznania rodziny wspierającej, kierowanie dzieci do rodzinnego pogotowia opiekuńczego i rodzin zastępczych lub do domów dziecka.

Rodziny, które przeżywają trudności w wypełnianiu swoich funkcji opiekuńczo wychowawczych mogą skorzystać z pomocy asystenta rodziny. Rola asystenta

[1] Diagnoza rodzin niewydolnych wychowawczo opracowana w ramach PWR w Mieście Mińsk Mazowiecki na 31.03.2019 r. (liczba rodzin mających problemy w pełnieniu funkcji opiekuńczo- wychowawczej- 39, liczba rodzin wymagających prowadzenia monitoringu przez pracownika socjalnego- 14, liczba dzieci zagrożonych umieszczeniem w pieczy zastępczej- 11).

rodziny polega na udzielaniu wsparcia rodzinom w poprawie ich sytuacji życiowej, w tym w zdobywaniu umiejętności prawidłowego prowadzenia gospodarstwa domowego, w rozwiązywaniu problemów socjalnych, psychologicznych oraz wychowawczych z dziećmi. Udzielaniu pomocy w poszukiwaniu, podejmowaniu i utrzymywaniu pracy zarobkowej. Prowadzeniu indywidualnych konsultacji wychowawczych dla rodziców i dzieci. Wsparcie obejmuje także zapewnienie rodzinom dostępu, w szczególnych sytuacjach, do poradnictwa w zakresie rozwiązań wspierających rodzinę. Poradnictwo dotyczy realizacji indywidualnych potrzeb rodziny. Rodzina, w ramach współpracy z asystentem rodziny, może skorzystać ze wsparcia psychologicznego, pomocy prawnej (w szczególności w zakresie praw rodzicielskich i uprawnień pracowniczych), a także poradnictwa w zakresie przezwyciężania trudności w pielęgnacji i wychowaniu dziecka, dostępu do rehabilitacji społecznej i zawodowej oraz świadczeń opieki zdrowotnej. Celem wsparcia jest to, aby w przyszłości rodzina samodzielnie potrafiła pokonywać trudności życiowe, zwłaszcza dotyczące opieki i wychowania dzieci. Asystent to osoba towarzysząca rodzinie, współobecna, pomagająca we wprowadzeniu zmian w swoim myśleniu, zachowaniu tak aby środowisko rodzinne sprzyjało bezpiecznemu i prawidłowemu rozwojowi dzieci.

W ramach Resortowego Programu Wspierania Rodziny i Systemu Pieczy Zastępczej w 2021 roku, Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej realizował program „Asystent Rodziny - 2021”. Program realizowało trzech asystentów pracujących łącznie z 31 rodzinami, w których pozostawało 71 dzieci, z czego 6 dzieci przebywało w pieczy zastępczej. Z 10 rodzinami zakończono pracę. Liczba rodzin objętych wsparciem asystenta rodziny w 2021 r. nie uległa zmianie w porównaniu do 2020 r.

Głównym celem pracy asystentów było wspomaganie i towarzyszenie rodzinie przeżywającej trudności w pełnieniu funkcji opiekuńczo- wychowawczej. Ponadto asystenci współpracowali na rzecz powrotu dzieci z pieczy zastępczej pod opiekę rodzin biologicznych.

Pomimo pandemii COVID-19 asystenci rodziny wykonywali swoje działania w bezpośrednio z rodzinami, spotykali się regularnie z uwzględnieniem reżimu sanitarnego.

W ramach podejmowanych działań na rzecz rodzin ważną rolę odgrywa także poradnictwo rodzinne z zakresu poradnictwa prawnego, psychologicznego pedagogicznego, logopedycznego i wychowawczego.

Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Mińsku Mazowieckim zatrudnia psychologa świadczącego pomoc psychologiczną w miejscu zamieszkania i w siedzibie Ośrodka dla mieszkańców miasta Mińsk Mazowiecki. W 2021 r. psycholog współpracował z 166 osobami wymagającymi pomocy psychologicznej. Pomimo pandemii w tym czasie zostało przeprowadzonych 574 konsultacji psychologicznych. Tematy podejmowane w pracy psychologicznej oscylowały przede wszystkim wokół przemocy w rodzinie, chorób, uzależnienia od alkoholu i współuzależnienia, uzależnień behawioralnych, problemów wychowawczych, konfliktów rodzinnych, a także problemu samotności.

W 2020 roku Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej łącznie udzielił w ramach działalności Punktu Wsparcia Dziecka i Rodziny 158 porad, zaś z 2021 - 201. Widoczny jest wzrost liczby porad pomimo okresu lockdownu spowodowanego wybuchem epidemii COVID-19.

W ramach działalności Mińskiego Centrum Profilaktyki zapewniono pomoc psychospołeczną i prawną poprzez dostęp do porad udzielanych przez psychologa, prawnika, specjalistę w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie, psychoterapeutę, socjoterapeutę, mediatora i specjalistę ds. przeciwdziałania narkomanii 2021 roku 602 osobom.

Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Mińsku Mazowieckim w 2021 roku udzieliło pomocy prawnej 351 osobom, 6 rodzin skorzystało z pomocy w formie mediacji, 4 osoby przystąpiły do programu oddziaływań korekcyjno-edukacyjnych. W 2021 roku nie prowadzono grup samopomocowych w ramach działalności PCPR.

Rodzinie, w której rozpoznano problemy opiekuńczo – wychowawcze, może zostać udzielona pomoc w postaci rodziny wspierającej. Ta kategoria „narzędzi" również została wprowadzona mocą ustawy o wspieraniu rodziny i pieczy zastępczej. W myśl jej zapisów, rodzina wspierająca może pochodzić z bezpośredniego otoczenia dziecka,(preferowane jest otoczenie sąsiedzkie) i pomagać rodzinie w opiece i wychowaniu dziecka, prowadzeniu gospodarstwa domowego oraz kształtowaniu i wypełnianiu podstawowych ról społecznych. Do tej pory w mieście Mińsk Mazowiecki nie pozyskano żadnej rodziny wspierającej. W tym celu w MOPS po raz kolejny zostały opracowane materiały promocyjne w ramach kampanii informującej o funkcjach rodziny wspierającej. Realizacja kampanii polegała na rozpowszechnianiu ulotki „I Ty możesz zostać RODZINĄ WSPIERAJĄCĄ".

Ustawa o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej przewiduje możliwość objęcia rodzin pomocą w opiece i wychowaniu dziecka realizowaną w placówkach wsparcia dziennego. Zgodnie z założeniami ww. ustawy, placówki wsparcia dziennego mogą być prowadzone w jednej z poniższych form:

1. opiekuńczej (tj. kół zainteresowań, świetlic, klubów i ognisk wychowawczych),
2. specjalistycznej, realizującej zajęcia socjoterapeutyczne, terapeutyczne, korekcyjne, kompensacyjne oraz logopedyczne, indywidualne programy korekcyjne, psychokorekcyjne lub psychoprofilaktyczne, w szczególności terapię pedagogiczną, psychologiczną i socjoterapię,
3. pracy podwórkowej, realizującej działania animacyjne i socjoterapeutyczne.

Zadaniem placówek wsparcia dziennego jest utrzymanie dziecka w naturalnym środowisku poprzez wzmacnianie funkcji opiekuńczych i wychowawczych rodziny. Placówki te zapewniają dzieciom i młodzieży możliwość rozwoju w czasie wolnym od nauki szkolnej, poprzez organizowanie i realizowanie różnych form zajęć edukacyjno – aktywizujących wraz z realizacją programu profilaktyki uzależnień, dożywianie, stałą współpracę z rodzicami, współpracę ze szkołą, sądem, podmiotami leczniczymi oraz innymi instytucjami w celu udzielenia kompleksowej pomocy rodzinom w rozwiązywaniu problemów zwłaszcza w zakresie podejmowania interwencji wobec osób uzależnionych i współuzależnionych. Niestety w mieście nie istnieje ani jedna świetlica socjoterapeutyczna, zaś na miejsce w Młodzieżowym Ośrodku Wychowawczym lub Młodzieżowym Ośrodku Socjoterapii dzieci i młodzież oczekują od kilku do kilkunastu miesięcy.

2.6. ANALIZA SWOT

Opracowana diagnoza, a także potrzeby i oczekiwania zgłaszane przez osoby działające w obszarze wsparcia rodziny umożliwiły sporządzenie analizy SWOT, która określa mocne i słabe strony, a także szanse i zagrożenia systemu wsparcia rodziny w Mińsku Mazowieckim. Pozwoliła również oszacować potencjał, jakim miasto dysponuje oraz określić stopień, w jakim posiadane zasoby odpowiadają potrzebom i oczekiwaniom rodzin.

MOCNE STRONY	SŁABE STRONY
• doświadczenie lokalnych instytucji w pracy z rodzinami przeżywającymi trudności opiekuńczo- wychowawcze, realizacja licznych działań nakierowanych na wsparcie rodziny; • rozwój wolontariatu w zakresie świadczenia pomocy dla członków rodzin korzystających ze wsparcia; • współpraca międzyinstytucjonalna pracowników służb pomocy społecznej, szkół, organizacji pozarządowych, kuratorskiej służby sądowej w diagnozie, planowaniu i realizacji działań na rzecz rodziny; • współpraca asystentów rodziny z koordynatorami rodzinnej pieczy zastępczej w celu uregulowania sytuacji dziecka na rzecz jego powrotu do rodziny biologicznej, • doświadczenie przy aplikowaniu i realizacji projektów współfinansowanych ze środków zewnętrznych, • dobre rozeznanie problemów i potrzeb środowiska lokalnego, • doświadczenie, wiedza i kwalifikacje pracowników instytucji działających na rzecz rodziny; • zatrudnianie asystentów rodziny; • baza instytucji wspierających rodzinę w szczególności: Urząd Miasta, MOPS, PCPR, Policja, Sąd, organizacje pozarządowe; • dostępność żłobków, przedszkoli i szkół podstawowych w mieście; • sprawnie działający Zespół Interdyscyplinarny; • prowadzenie poradnictwa i interwencji w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie- Miejski Punkt Konsultacyjny „Stop przemocy"; • podnoszenie kompetencji rodzicielskich poprzez prowadzenie Szkoły dla Rodziców, warsztatów umiejętności rodzicielskich oraz innych zajęć psychoedukacyjnych; • działania prorodzinne władz miasta - Mińska Karta Dużej Rodziny, Miński Bon Malucha; • infrastruktura sportowo - rekreacyjna – basen, lodowisko, boiska i place zabaw; • sprawne funkcjonowanie MKRPA i Mińskie Centrum Profilaktyki oraz grup samopomocowych „Al-Anon"	• niewystarczająca motywacja oraz zaangażowanie rodzin do współpracy w zakresie poprawy wypełniania funkcji rodzicielskich; • niewystarczający dostęp rodzin do poradnictwa specjalistycznego, • brak w mieście placówek wsparcia dla rodzin i osób samotnie wychowujących dzieci, • niewystarczający dostęp do ośrodków wsparcia dla dzieci i młodzieży w mieście, • rosnące potrzeby w zakresie poradnictwa rodzinnego, wsparcia środowiskowego, poradnictwa psychiatrycznego, • obciążenie pracowników pomocy społecznej nowymi, dodatkowymi zadaniami; • mały wybór bezpłatnych zajęć w placówkach kulturalnych; • brak rodzin chętnych do współpracy, jako rodziny wspierające, • niewystarczająca w stosunku do oczekiwań dzieci i młodzieży oferta spędzania czasu wolnego, • niska dostępność opieki medycznej, • niska skuteczność działań na rzecz rodzin, • niewystarczająca liczba mieszkań socjalnych i budownictwa komunalnego, • brak pozytywnych wzorców osobowych i zaniedbywanie obowiązków opieki i wychowania przez rodziców, • scedowanie odpowiedzialności za wychowanie na instytucje, • bierna postawa rodziców wobec problemów występujących w rodzinie, • łatwy dostęp do używek i środków psychoaktywnych;

SZANSE	ZAGROŻENIA
• wzmocnienie współpracy pomiędzy • instytucjami wspierającymi rodzinę, • współpraca rodzin dysfunkcyjnych w rozwiązywaniu problemów życiowych, • pozyskiwanie środków zewnętrznych na aktywizację zawodową i społeczną osób w rodzinach zagrożonych wykluczeniem społecznym, • przydzielanie asystentów rodziny (pomoc rodzinom przeżywającym trudności w pełnieniu funkcji opiekuńczo – wychowawczych), • powoływanie rodzin wspierających, • podnoszenie kwalifikacji przez pracowników działających na rzecz rodziny, • wzmocnienie współpracy pomiędzy instytucjami wspierającymi rodzinę, • większa aktywność organizacji pozarządowych, • zwiększenie i zróżnicowanie bezpłatnych ofert kulturalnych, • realizowanie programów profilaktycznych promujących zdrowy styl życia, • możliwość podniesienia skuteczności udzielanej pomocy dzięki koordynowaniu działań instytucji wspierających rodziny, dzieci i młodzieży, • zwiększenie wsparcia dla dzieci poprzez utworzenie świetlicy środowiskowej	• wzrost kosztów utrzymania rodzin, • brak świadomości problemu oraz niechęć w szukaniu pomocy przez rodziny dysfunkcyjne, • brak chęci współpracy i zaangażowania ze strony rodzin niewydolnych wychowawczo, • wzrost dysfunkcyjności rodzin, • zanik więzi i tradycji rodzinnych, „pęd życia"; • zaniedbywanie obowiązków opiekuńczo – wychowawczych przez rodziców, • brak placówek wsparcia dziennego, • rosnąca liczba dzieci umieszczanych w pieczy zastępczej, • niska koordynacja współpracy instytucji działających na rzecz rodziny, • pojawienie się zwielokrotnionych problemów społecznych w rodzinach wynikających z konsekwencji pandemii Covid-19 (bezrobocie, ubóstwa, uzależnienia, bankructwa gospodarstw domowych, przewlekłe choroby i niepełnosprawność jako rezultat powikłań Covid-19).

Powyższa analiza SWOT została skonstruowana w oparciu o stan wiedzy i doświadczenie pracowników Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej oraz osób zajmujących się pomocą rodzinie. Ciągły monitoring spraw związanych z pomocą społeczną, znajomość występowania problemów i tematyki związanej z szeroko rozumianą polityką prorodzinną i społeczną pozwoliło na wyodrębnienie przedstawionych w analizie słabych i mocnych stron, jak również szans i zagrożeń. Z analizy SWOT wynika, że posiadane zasoby powinny stanowić solidną podstawę do skutecznych działań w przyszłości i wyznaczają kierunki działań na kolejne lata.

ROZDZIAŁ III

3.1. ADRESACI PROGRAMU

Program Wspierania Rodziny Miasta Mińsk Mazowiecki na lata 2022-2024 skierowany jest do rodzin mieszkających na terenie miasta. Do realizacji celów programu przyjęto definicję rodziny, która została wskazana w art. 6 pkt 14 ustawy o pomocy społecznej określającym rodzinę, jako „osoby spokrewnione lub niespokrewnione pozostające w faktycznym związku, wspólnie zamieszkujące i gospodarujące". Zauważyć należy, iż rozumienie to nie wymaga występowania instytucjonalnej formy małżeństwa czy więzi pokrewieństwa, zatem rodziną nazwane zostaną wszystkie osoby wykazujące znamiona pozostawania we wspólnym gospodarstwie domowym. Adresatami programu są przede wszystkim rodziny wychowujące dzieci, w tym w szczególności rodziny przeżywające trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo-wychowawczych, rodziny o trudnej sytuacji materialno-bytowej, rodziny zagrożone ubóstwem, dotknięte przemocą, jak również

rodziny, którym została ograniczona lub odebrana władza rodzicielska poprzez umieszczenie dzieci w pieczy zastępczej.

3.2. CELE I ZADANIA.

Cel główny:
Rozwijanie systemu wspierania dziecka i rodziny oraz przywrócenie stabilnych warunków dla ich bezpiecznego funkcjonowania, ze szczególnym uwzględnieniem potrzeb rodzin przejawiających trudności w realizacji funkcji opiekuńczo–wychowawczych

1.Cel szczegółowy:
Promowanie wartości rodziny i jej integracyjnej funkcji oraz prowadzenie działań edukacyjnych na temat problemów współczesnej rodziny.

Zadania do realizacji:
1. Organizowanie różnorodnych form integracji rodzin, ze szczególnym uwzględnieniem wydarzeń inicjowanych w środowiskach lokalnych.
2. Organizowanie akcji informacyjnych podejmujących zagadnienia współczesnej rodziny i jej problemów.
3. Rozpowszechnianie wiedzy na temat uprawnień przysługujących rodzinom.
4. Zintensyfikowanie działań wolontarystycznych w rodzinach z dziećmi.

2.Cel szczegółowy:
Rozwijanie systemu wsparcia rodzin, ze szczególnym uwzględnieniem potrzeb rodzin przeżywających trudności w realizacji funkcji opiekuńczo – wychowawczych i rodzin w sytuacji kryzysowej.

Zadania do realizacji:
1. Rozwijanie systemu asystentury rodzinnej, w tym usług asystenta rodziny realizowanego zgodnie z ustawą o wsparciu kobiet w ciąży i rodzin „Za Życiem” oraz usług asystenta osoby niepełnosprawnej.
2. Organizowanie w rodzinach przeżywających trudności opiekuńczo – wychowawcze pomocy świadczonej przez rodziny wspierające.
3. Realizowanie pracy socjalnej w środowiskach, w których występują trudności opiekuńczo - wychowawcze, ze szczególnym uwzględnieniem środowisk niekorzystających z pomocy asystenta rodziny.
4. Prowadzenie warsztatów i innych form pracy grupowej zwiększających kompetencje wychowawcze rodziców i opiekunów.
5. Zapewnienie dostępu do poradnictwa specjalistycznego, zwłaszcza psychologicznego, pedagogicznego, logopedycznego i prawnego.
6. Zapewnienie uprawnionym rodzinom dostępu do usług opiekuńczych i specjalistycznych usług opiekuńczych.
7. Utworzenie placówek wsparcia dziennego, w tym świetlicy środowiskowej oraz świetlicy socjoterapeutycznej.
8. Organizacja wsparcia wolontarystycznego realizowanego na rzecz dzieci i młodzieży.
9. Pomoc w przezwyciężaniu marginalizacji społecznej rodzin i innych obszarów wykluczenia poprzez włączanie członków rodzin w projekty socjalne i programy.

10. Zapewnienie pomocy w formie dostępu do ośrodków wsparcia, ośrodków interwencji kryzysowej dla rodzin znajdujących się w szczególnie trudnej sytuacji.

3.Cel szczegółowy:
Wzmacnianie ekonomicznej funkcji rodziny.

Zadania do realizacji:
1. Realizacja Ogólnopolskiej Karty Dużej Rodziny i Mińskiej Karty Dużej Rodziny, Mińskiego Bonu Malucha.
2. Realizacja ustawy o wsparciu kobiet w ciąży i rodzin „Za życiem".
3.Udzielanie pomocy finansowej, materialnej i rzeczowej rodzinom żyjącym w trudnych warunkach materialnych.
4. Udzielanie pomocy w formie pokrywania kosztów dożywiania dzieci i młodzieży z terenu miasta w szkołach i przedszkolach.
5. Zapewnienie rodzinom tego potrzebującym lokali mieszkalnych przejściowych.

4. Cel szczegółowy:
Systematyczne podnoszenie kwalifikacji pracowników socjalnych pracujących z rodzinami oraz asystentów rodziny w zakresie identyfikowania potrzeb i zakresu niezbędnej pomocy w rozwiązywaniu problemów występujących w rodzinach.

Zadania do realizacji:
1. Systematyczne szkolenia pracowników socjalnych pracujących z rodzinami oraz asystentów rodziny w zakresie identyfikowania i pomocy w rozwiązywaniu problemów występujących w rodzinach.
2. Doskonalenie współpracy interdyscyplinarnej realizowanej przez Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej.

5. Cel szczegółowy:
Zapewnienie pieczy zastępczej dzieciom w przypadku niemożności sprawowania opieki i wychowania przez rodziców biologicznych.

Zadania do realizacji:
1. Współfinansowanie pobytu dziecka w rodzinnej lub instytucjonalnej pieczy zastępczej.
2. Współpraca z instytucjami i organizacjami działającymi na rzecz powrotu dziecka z pieczy zastępczej do rodziny biologicznej.
3. Współpraca z rodziną biologiczną w zakresie tworzenia planu pracy, zbieżnego z planem pomocy dziecku umieszczonemu w pieczy zastępczej.
4. Przeciwdziałanie bezdomności osób usamodzielnianych poprzez zapewnienie odpowiednich warunków mieszkaniowych osobom, które nie mogą powrócić do środowiska rodzinnego.

3.3. FINANSOWANIE PROGRAMU

Źródłem finansowania zadań wynikających z Programu Wspierania Rodziny Miasta Mińsk Mazowiecki na lata 2022-2024 będą środki finansowe z budżetu miasta, środki pozyskiwane ze źródeł zewnętrznych oraz środki własne podmiotów uczestniczących w realizacji zadań programu.

3.4. WDRAŻANIE, MONITOROWANIE I EWALUACJA PROGRAMU

Realizacja działań podejmowanych w ramach Programu Wspierania Rodziny Miasta Mińsk Mazowiecki w latach 2022-2024 będzie monitorowana i ewaluowana przez Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej. Będą gromadzone i analizowane informacje, które pozwolą na ocenę postępów, wskażą dalsze potrzeby, pozwolą na określenie i wprowadzenie dodatkowych zmian w programie. Wskaźnikami osiągnięcia celów szczegółowych będą dane liczbowe pozyskane w ramach realizacji poszczególnych działań. Program ma charakter otwarty i będzie podlegać corocznej ewaluacji. Zgodnie z art. 179 ustawy o wspieraniu rodziny i pieczy zastępczej w terminie do dnia 31 marca każdego roku rezultatem monitoringu będzie sprawozdanie roczne przygotowane przez Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Mińsku Mazowieckim z realizacji zadań z zakresu wspierania rodziny oraz przedstawione potrzeby związane z ich realizacją, które zostaną przedstawione Radzie Miasta Mińsk Mazowiecki.

3.5. PODSUMOWANIE

Miasto Mińsk Mazowiecki prowadzi wiele inicjatyw na rzecz wspierania rodziny, poprzez szereg działań podejmowanych przez jednostki organizacyjne oraz stowarzyszenia, działające na terenie miasta. Program Wspierania Rodziny w mieście Mińsk Mazowiecki na lata 2022-2024 zakłada tworzenie coraz to lepszych warunków dla poprawy jakości życia rodzin i dzieci, co zahamuje proces umieszczania dzieci poza rodziną biologiczną. Wsparcie rodziny będzie miało charakter profilaktyczny, ochronny, a rodzinie w pierwszej kolejności zostaną stworzone możliwości samodzielnego i wspomaganego zmierzenia się ze swoimi problemami.

Realizacja Programu zakłada wykorzystanie środków budżetu miasta Mińsk Mazowiecki, budżetu województwa, budżetu panstwa oraz środków własnych podmiotów niepublicznych. W celu osiągnięcia zamierzonych celów w realizację programu będą włączane instytucje, placówki i organizacje, które swoimi działaniami wspierają dzieci i rodziny. Spodziewanym efektem ma być polepszenie sytuacji dziecka i rodziny, poczucia bezpieczeństwa socjalnego, ograniczenie patologii społecznej, zminimalizowanie negatywnych zachowań oraz stworzenie skutecznego systemu wsparcia dla rodziny i dziecka.

Jednocześnie jako działanie niezbędne, będzie prowadzone systematyczne podnoszenie świadomości społecznej w zakresie przyczyn i skutków dysfunkcji oraz promowanie rodzinnego stylu życia.
Tylko wtedy można zwiększyć szanse rodziny na prawidłowe funkcjonowanie w środowisku oraz wykorzystanie własnej aktywności i wewnętrznego potencjału w celu zdobywania nowych umiejętności koniecznych do prawidłowego wypełniania swych ról społecznych.

3.6. HARMONOGRAM DZIAŁAŃ

Cel główny: Rozwijanie systemu wspierania dziecka i rodziny oraz przywrócenie stabilnych warunków dla ich bezpiecznego funkcjonowania, ze szczególnym uwzględnieniem potrzeb rodzin przejawiających trudności w realizacji funkcji opiekuńczo– wychowawczych.				
1.Cel szczegółowy: Promowanie wartości rodziny i jej integracyjnej funkcji oraz prowadzenie działań edukacyjnych na temat problemów współczesnej rodziny.				
Lp.	**Zadanie**	**Wskaźniki**	**Termin realizacji**	**Osoby odpowiedzialne**
I.	**II.**	**III.**	**IV.**	**V.**
1.	Organizowanie różnorodnych form integracji rodzin, ze szczególnym uwzględnieniem wydarzeń inicjowanych w środowiskach lokalnych	- liczba spotkań integracyjnych na rzecz rodzin z dziećmi, - liczba osób uczestniczących w wydarzeniach,	**2022-2024**	**Urząd Miasta Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej Miejska Biblioteka Publiczna Miejski Dom Kultury Miejski Ośrodek Sportu i Rekreacji**
2.	Organizowanie akcji informacyjnych podejmujących zagadnienia współczesnej rodziny i jej problemów	- liczba i rodzaj akcji informacyjnych,	**2022-2024**	**Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej**
3.	Rozpowszechnianie wiedzy na temat uprawnień przysługujących rodzinom	- liczba wydanych informatorów dotyczących oferty wsparcia dla rodzin w mieście Mińsk Mazowiecki	**2022-2024**	**Urząd Miasta Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej**
4.	Propagowanie działań wolontarystycznych w rodzinach z dziećmi	- liczba wolontariuszy, - liczba rodzin z dziećmi korzystających z pomocy wolontariuszy,	**2022-2024**	**Urząd Miasta Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej**
2 .Cel szczegółowy: Rozwijanie systemu wsparcia rodzin, ze szczególnym uwzględnieniem potrzeb rodzin przeżywających trudności w realizacji funkcji opiekuńczo – wychowawczych i rodzin w sytuacji kryzysowej.				
1.	Rozwijanie systemu asystentury rodzinnej, w tym zgodnie z ustawą o wsparciu kobiet w ciąży i rodzin „Za Życiem" oraz usług asystenta osoby niepełnosprawnej	- liczba zatrudnionych asystentów rodziny, - liczba rodzin objętych wsparciem asystenta rodziny - liczba osób objętych wsparciem asystenta osoby niepełnosprawnej	**2022-2024**	**Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej**
2.	Organizowanie w rodzinach przeżywających trudności opiekuńczo – wychowawcze pomocy świadczonej przez rodziny wspierające	- liczba powołanych rodzin wspierających, - liczba rodzin korzystających ze wsparcia rodzin wspierających, - kontynuacja kampanii promującej rodziny wspierające.	**2022-2024**	**Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej**

I.	II.	III.	IV.	V.
3.	Realizowanie pracy socjalnej w środowiskach, w których występują trudności opiekuńczo - wychowawcze, ze szczególnym uwzględnieniem środowisk niekorzystających z pomocy asystenta rodziny	- liczba rodzin objętych pracą socjalną świadczoną przez pracowników socjalnych, - liczba odmów współpracy z asystentem rodziny w ujęciu rok do roku,	**2022-2024**	**Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej**
4.	Prowadzenie warsztatów i innych form pracy grupowej zwiększających kompetencje wychowawcze rodziców i opiekunów	- liczba warsztatów i innych form pracy grupowej zwiększających kompetencje opiekuńczo wychowawcze, - liczba osób uczestniczących w warsztatach i innych formach pracy grupowej podnoszących kompetencje opiekuńczo – wychowawcze.	**2022-2024**	**Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej** **Mińskie Centrum Profilaktyki**
5.	Zapewnienie dostępu do poradnictwa specjalistycznego, zwłaszcza psychologicznego, pedagogicznego, logopedycznego i prawnego	- liczba osób/ rodzin, które skorzystały z poradnictwa specjalistycznego, - liczba udzielonych porad.	**2022-2024**	**Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej** **Mińskie Centrum Profilaktyki**
6.	Zapewnienie uprawnionym rodzinom dostępu do usług opiekuńczych i specjalistycznych usług opiekuńczych.	- liczba rodzin objętych usługami opiekuńczymi, - liczba rodzin objętych specjalistycznymi usługami opiekuńczymi.	**2022-2024**	**Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej**
7.	Utworzenie placówek wsparcia dziennego, w tym świetlicy środowiskowej oraz świetlicy socjoterapeutycznej	- liczba utworzonych placówek wsparcia dziennego, - liczba dzieci i młodzieży uczęszczająca na zajęcia w tych placówkach	**2022-2024**	**Urząd Miasta** **Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej**
8.	Pomoc w przezwyciężaniu marginalizacji społecznej rodzin i innych obszarów wykluczenia poprzez włączanie członków rodzin w projekty socjalne i programy	- liczba zrealizowanych projektów - liczba osób w nich uczestniczących	**2022-2024**	**Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej**
9.	Zapewnienie pomocy w formie ośrodków wsparcia, ośrodków interwencji kryzysowej dla rodzin znajdujących się w szczególnie trudnej sytuacji	- liczba osób korzystających z pomocy w ośrodkach wsparcia,	**2022-2024**	**Urząd Miasta** **Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej**
3. Cel szczegółowy: Wzmacnianie ekonomicznej funkcji rodziny				
1.	Realizacja Ogólnopolskiej Karty Dużej Rodziny i Mińskiej Karty Dużej Rodziny, Mińskiego Bonu Malucha	- liczba rodzin objętych Kartą Dużej Rodziny - liczba rodzin korzystających z Programu Rodzinny Mińsk - liczba partnerów realizujących Programu Rodzinny Mińsk - liczba rodzin objętych Programem „Miński Bon Malucha”	**2022-2024**	**Urząd Miasta** **Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej**

I.	II.	III.	IV.	V.
2.	Realizacja Programu Rodzina 500 +	- liczba rodzin, którym wypłacono świadczenia wychowawcze, - liczba wypłaconych świadczeń wychowawczych,	**do 31 maja 2022**	**Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej**
3.	Realizacja ustawy o wsparciu kobiet w ciąży i rodzin „Za życiem”	- liczba wypłaconych świadczeń, - liczba rodzin objętych asystenturą rodzin.	**2022-2024**	**Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej**
4.	Udzielanie pomocy finansowej, materialnej i rzeczowej rodzinom żyjącym w trudnych warunkach materialnych	- liczba rodzin objętych pomocą finansową z systemu pomocy społecznej, - liczba stypendiów i zasiłków szkolnych, - liczba dzieci korzystających z dofinansowania do wypoczynku letniego i zimowego, - liczba rodzin korzystających z programu FEAD.	**2022-2024**	**Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej** **Związek Harcerstwa Polskiego** **Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie**
5.	Udzielanie pomocy w formie pokrywania kosztów dożywiania dzieci i młodzieży w szkołach, przedszkolach i żłobkach	- liczba dzieci objętych pomocą w formie pokrywania kosztów posiłków, - realizacja Programu rządowego „Posiłek w szkole i w domu”, - liczba rodzin objętych pomocą z Programu FEAD.	**2022-2024**	**Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej** **Placówki oświatowe i opiekuńcze miasta**
4. Cel szczegółowy: Systematyczne szkolenia pracowników socjalnych pracujących z rodzinami oraz asystentów rodziny w zakresie identyfikowania i pomocy w rozwiązywaniu problemów występujących w rodzinach				
1.	Systematyczne szkolenia kadry pracującej z rodzinami w zakresie identyfikowania i pomocy w rozwiązywaniu problemów występujących w rodzinach	- liczba przeszkolonych pracowników socjalnych, - liczba pracowników socjalnych pracujących z rodzinami z dziećmi uczestniczących w superwizji - liczba asystentów rodziny uczestniczących w superwizji.	**2022-2024**	**Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej**
5. Cel szczegółowy: Zapewnienie pieczy zastępczej dzieciom w przypadku niemożności sprawowania opieki i wychowania przez rodziców naturalnych				
1.	Współfinansowanie pobytu dziecka w rodzinnej lub instytucjonalnej pieczy zastępczej.	- ponoszenie kosztów pobytu dzieci w pieczy zastępczej,	**2022-2024**	**Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej**
2.	Współpraca z instytucjami i organizacjami działającymi na	- udział w pracach grup roboczych - współpraca z koordynatorami pieczy zastępczej na rzecz powrotu dziecka do rodziny biologicznej,	**2022-2024**	**Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej**

	rzecz powrotu dziecka z pieczy zastępczej do rodziny biologicznej.	- udział w zespołach ds. okresowej oceny sytuacji dziecka powoływanych przez placówki opiekuńczo- wychowawcze,		
3.	Współpraca z rodziną biologiczną w zakresie tworzenia planu pracy, zbieżnego z planem pomocy dziecku umieszczonemu w pieczy zastępczej.	- tworzenie i realizacja planów pracy z rodziną.	**2022-2024**	**Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej**
4.	Przeciwdziałanie bezdomności osób usamodzielnianych poprzez zapewnienie odpowiednich warunków mieszkaniowych osobom, które nie mogą powrócić do środowiska naturalnego.	- liczba osób usamodzielniających się, które otrzymały lokal z zasobów gminy - liczba osób usamodzielniających się oczekujących na lokal z zasobów gminy	**2022-2024**	**Urząd Miasta** **Zarząd Gospodarki Komunalnej** **Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej**

3.4. SPIS TABEL I WYKRESÓW

Numer	Tytuł	Strona
Tabela nr 1	Placówki oświatowo-wychowawcze i opiekuńcze miasta	**6**
Tabela nr 2	Zasoby placówek oświatowych miasta	**9**
Tabela nr 3	Zajęcia dodatkowe proponowane przez placówki	**9**
Tabela nr 4	Problemy z jakimi zmagają się dzieci, młodzież i ich rodziny w opinii placówek	**11**
Tabela nr 5	Brakujące placówki/obiekty w mieście	**24**
Tabela nr 6	Karta diagnostyczna Programu Wspierania Rodziny	**26**
Tabela nr 7	Podstawy przyznania pomocy społecznej w mieście w latach 2020 – 2021	**27**
Wykres nr 1	Nieakceptowanych zachowania i zjawiska patologiczne występujące w badaniach placówkach w roku szkolnym 2019/2020.	**11**
Wykres nr 2	Nieakceptowanych zachowania i zjawiska patologiczne występujące w badaniach placówkach w roku szkolnym 2020/2021.	**12**
Wykres nr 3	Zjawiska patologiczne występujące w badanych placówkach szkolnych 2019/2020 i 2020/2021.	**13**
Wykres nr 4	Wiek badanych respondentów.	**15**
Wykres nr 5	Warunki życia w mieście.	**16**
Wykres nr 6	Przyczyny bezradności w sprawach opiekuńczo- wychowawczych.	**16**
Wykres nr 7	Jakie działania poprawiłyby sytuację rodzin niewydolnych wychowawczo w mieście?	**17**
Wykres nr 8	Negatywne zjawiska społeczne, na które narażone są dzieci i młodzież w mieście.	**18**
Wykres nr 9	Problemy występujące w rodzinie, które są najczęstszymi przyczynami negatywnych zjawisk społecznych wśród dzieci i młodzieży z miasta.	**19**
Wykres nr 10	Problemy występujące w środowisku lokalnym, które są najczęstszymi przyczynami negatywnych zjawisk społecznych wśród dzieci i młodzieży z miasta.	**20**
Wykres nr 11	Działania mogące być odpowiedzią na problemy, z którymi zmagają się dzieci i młodzież z mieście.	**21**
Wykres nr 12	W jakim obszarze oferta pomocy świadczonej rodzinom dotkniętym problemami społecznymi w mieście jest niezadowalająca?	**22**
Wykres nr 13	Organizacja czasu wolnego i wsparcia dla dzieci, młodzieży i rodzin w mieście.	**23**

Opracowanie:
Zespół Monitorujący Realizację
Programu Wspierania Rodziny